

Yhteistyössä maailman parasta

**Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden
edistämisen linjaukset 2017–2025**

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:11

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:11

Yhteistyössä maailman parasta

Suomalaisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjaukset 2017–2025

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN PDF: 978-952-263-457-3

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Teija Metsänperä

Helsinki 2017

Kuvailulehti

Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	16.3.2017
Tekijät	Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainväliset linjaukset 2016–2020 -ohjausryhmä	
Julkaisun nimi	Yhteistyössä maailman parasta. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjaukset 2017–2025	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:11	
Diaarinumero	28/040/2016	Teema koulutus, tiede
ISBN PDF	978-952-263-457-3	ISSN PDF 1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-457-3	
Sivumäärä	44	Kieli suomi
Asiasanat	korkeakoulutus, tutkimus, osaaminen, kansainvälisyys, kumppanuus, eurooppalainen yhteistyö, globaali muutos, opiskelu, maahanmuutto, kieli, digitaalisuus	
Tiivistelmä Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 28.4.2016 ohjausryhmän valmistelemaan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisiä linjauksia vuodelle 2025 vuoden 2016 loppuun mennessä. Ohjausryhmä on laatinut ehdotuksensa ottaen huomioon globaalin korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kehityksen, suomalaisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen näkyvyyden vahvistamismahdollisuudet Euroopassa ja globaalisti, ulkomaalaisten opiskelijoiden ja tutkijoiden integraation sujuvoittamisen suomalaiseen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisöön ja yhteiskuntaan sekä identifioiden eri ministeriöiden ja muiden toimijoiden roolit ja mahdollisuudet yhteisten toimien kehittämiseen kansainvälisessä yhteistyössä. Ohjausryhmä esittää seitsemää toimenpidekokonaisuutta: 1. Kansainvälistä vetovoimaa tieteen uusiutumisella ja huippututkimuksella: suomalaisen tutkimuksen kansainvälisen kiinnostavuuden lisäämiseksi käynnistämme ohjelman, jolla vahvistetaan ja tehdään näkyväksi suomalaisen tieteen huippuja ja tukee tutkimuksen vaikuttavuutta taloudessa ja yhteiskunnassa. 2. Suomi, korkealaatuisen koulutuksen kotimaa: vahvistamme kansainvälisesti vetovoimaisia osaamiskeskittymiä ja korostamme Suomen mainetekijöitä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan oppimislaboratorioiden ja työelämälähtöisen kehittämistyön kautta. 3. Vauhtia suomalaisen osaamisen viennille: suomalaisia koulutuspalveluita markkinoidaan yhteisen toimijan kautta. Tämä vahvistaa suomalaisen korkeakoulutuksen ja koulutuspalveluiden näkyvyyttä ja kysyntää globaalisti. 4. Tervetuloa Suomeen!: yksinkertaistamme opiskeluun ja työntekoon liittyvät prosessit helpottamaan Suomeen saapumista. Annamme palvelulupauksen: Suomessa saat palvelusi englanniksi. 5. Suomalaisille viesteille voimaa kansainvälisessä keskustelussa: käynnistämme yhteisen kansallisen keskustelun korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisestä. 6. Sillanpääasemat maailmalla: perustamme Team Finland Knowledge -verkoston edustamaan suomalaista korkeakoulutusta ja tutkimusta valituissa maissa. 7. Ulkosuomalaiset osaajat ja alumnit mukaan!: kokoamme ulkosuomalaisia korkeakoulutettuja ja Suomessa koulutettuja alumneja verkostoihimme. Lisäksi ohjausryhmä esittää, että vuoteen 2020 mennessä kukin korkeakoulu laatii selkeät kansainvälisen toiminnan tavoitteet sekä tavoitetta tukevat toimenpiteet.		
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö	
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	16.3.2017	
Författare	Styrgruppen för de internationella riktlinjerna för högskoleutbildningen och forskningen 2016–2020		
Publikationens titel	Bäst i världen på samarbete. Riktlinjer för att främja internationalisering av finländsk högskoleutbildning och forskning 2017–2025		
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2017:11		
Diarienummer	28/040/2016	Tema	utbildning, forskning
ISBN PDF	978-952-263-457-3	ISSN PDF	1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-457-3		
Sidantal	44	Språk	finska
Nyckelord	högskoleutbildning, forskning, kompetens, internationalisering, partnersamarbete, europeiskt samarbete, globala förändringar, studier, invandring, språk, digitalisering		
Referat	<p>Den 28 april 2016 tillsatte Undervisnings- och kulturministeriet en styrgrupp för att bereda internationella riktlinjer för högskoleutbildningen och forskningen för 2025 före utgången av 2016.</p> <p>Styrgruppen har utarbetat ett förslag med hänsyn till den globala högskoleutbildningens och forskningens utveckling, möjligheterna att stärka den finländska högskoleutbildningens och forskningens genomslag i Europa och globalt och möjligheterna att göra integrationen av utländska studerande och forskare i det finländska högskole- och forskningsområdet och samhället smidigare. Styrgruppen har också identifierat olika ministeriers och andra aktörers roller och möjligheter att utveckla gemensamma åtgärder genom internationellt samarbete.</p> <p>Styrgruppen föreslår sju åtgärdshelheter:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Internationell attraktionskraft genom vetenskaplig förnyelse och spetsforskning: för att öka det internationella intresset för den finländska forskningen startar vi ett program som stärker och lyfter fram den finländska spetsforskningen och stöder forskningens effekter på ekonomin och samhället. 2. Finland, hem för högklassig utbildning: vi stärker kunskapscentra som är internationellt attraktiva och betonar faktorer som höjer Finlands anseende genom utveckling av lärmiljöer inom forsknings- och innovationsverksamheten samt arbetslivsorienterat utvecklingsarbete. 3. Fart på finländsk kunskapsexport: finländska utbildningstjänster marknadsförs via en gemensam aktör. Detta ska öka den finländska högskoleutbildningens och utbildningstjänsternas globala synlighet och efterfrågan. 4. Välkommen till Finland! vi förenklar processerna för studier och arbete så att det blir enklare att komma till Finland. I Finland får du dina tjänster på engelska. 5. Kraft bakom finländska budskap i den internationella debatten: vi startar en nationell debatt om främjande av högskoleutbildningens och forskningens internationalisering. 6. Brohuvuden i världen: vi skapar nätverket Team Finland Knowledge, som ska företräda finländsk högskoleutbildning och forskning i utvalda länder. 7. Involvera kvalificerade utlandsfinländare och alumner! vi involverar högskoleutbildade utlandsfinländare och alumner utbildade i Finland i våra nätverk. <p>Dessutom föreslår styrgruppen att alla högskolor senast 2020 ska ta fram tydliga mål för sin internationella verksamhet och åtgärder som stöder målen.</p>		
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Education and Culture	16.3.2017
Authors	Steering group on international higher education and research policy 2016–2020	
Title of publication	Better together for a better world. Policies on promoting internationality in higher education and research 2017–2025	
Series and publication number	Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2017:11	
Register number	28/040/2016	Subject Education, Science
ISBN PDF	978-952-263-457-3	ISSN (PDF) 1799-0351
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-457-3	
Pages	44	Language Finnish
Keywords	higher education, research, competence, internationality, partnership, European cooperation, global changes, studying, immigration, language, digitality	
<p>Abstract</p> <p>On 28 April 2016, the Ministry of Education and Culture appointed a steering group to prepare an international higher education and research policy for 2025 by the end of 2016.</p> <p>In its proposal, the steering group took into account the global development of higher education and science, possibilities of strengthening the visibility of Finnish higher education and research in Europe and globally, and streamlining the integration of foreign students and scientists in the Finnish higher education and research community and society. It also identified the roles of different ministries and other stakeholders and their possibilities of developing joint actions in international cooperation.</p> <p>The steering group proposes seven packages of actions:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. International attraction through renewal of science and leading edge research: in order to attract increased international interest in Finnish science, a programme will be launched to strengthen and give visibility to Finnish leading-edge research and enhance the impact of research in the economy and society. 2. Finland, the home of high-quality education: internationally attractive clusters of competence will be strengthened, and factors of Finland's reputation will be highlighted through RDI learning environments and working life oriented development efforts. 3. Momentum for the import of Finnish competence: the marketing of Finnish education services will be entrusted to a joint actor. This will enhance the visibility of and demand for Finnish higher education and education services globally. 4. Welcome to Finland!: processes related to studying and working will be simplified to facilitate entry into Finland. In Finland, you will be served in English. 5. Making Finnish messages heard in international discussion: a joint national discussion on promoting the internationality of Finnish higher education and research will be initiated. 6. Bridgeheads in the world: a Team Finland Knowledge network will be set up to represent Finnish higher education and research in selected countries. 7. Calling expat experts and alumni!: expatriate Finns with higher education and alumni of Finnish higher education institutions will be invited to join our networks. <p>The steering group also proposes that each higher education institution prepare clear goals for its international activities and select actions that support the achievement of these goals by 2020.</p>		
Publisher	Ministry of Education and Culture, Finland	
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Sisältö

Yhteistyössä maailman parasta	13
1 Maailman parasta: Perusta kuntoon	16
1.1 Laatu houkuttelee laatua – Suomessa on vetovoimaista koulutusta, tutkimusta ja palveluita	16
1.2 Aidosti kansainvälinen korkeakoulu yhteisö osallistaa	17
1.2.1 Korkeakoulujen kansainvälisen toiminnan tavoitteet	17
1.2.2 Kotikansainvälistyminen, integraatio ja kielet	18
1.2.3 Kansainvälisyyttään vahvistavan korkeakoulun muistilista	20
2 Maailman parasta: Kansalliset toimenpiteet	22
2.1 Kansainvälistä vetovoimaa tieteen uusiutumalla ja huippututkimuksella	22
2.2 Suomi, korkealaatuisen koulutuksen kotimaa	23
2.3 Vauhtia suomalaisen osaamisen viennille	24
2.4 Tervetuloa Suomeen!	26
2.5 Suomalaisille viesteille voimaa kansainvälisessä keskustelussa	28
3 Maailman paras: Toimenpiteet Suomen ulkopuolella	30
3.1 Sillanpääasemat maailmalla	30
3.2 Ulkosuomalaiset osaajat ja alumnit mukaan!	31
Liite. Tilannekuva	33
1.1 Globaali koulutuskysyntä kasvaa	33
1.2 Osaaminen on globaali voimavara	34
1.3 Suomi on merkityksellinen muuttuvassa maailmassa	36

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖLLE

Hallitusohjelman pitkän aikavälin tavoite on, että Suomi on vuonna 2025 avoin ja kansainvälinen, kieliltään ja kulttuuriltaan rikas, hyvä maa. Yksi hallituksen tavoitteista osaamisen ja koulutuksen painopistealueella on, että hallituskaudella koulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyys on lisääntynyt, ja että koulutusviennin esteet on purettu.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 28.4.2016 ohjausryhmän valmistelemaan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisiä linjauksia 2016–2020. Ohjausryhmä laati tilannekuvan kotimaisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistymiskehityksen tilasta globaalissa, muuttuvassa ympäristössä sekä esityksen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistymisen tavoitetilasta vuodelle 2025 saakka. Lisäksi ryhmä laati suuntaviivat suomalaisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen näkyvyyden vahvistamiseksi Euroopassa ja globaalisti.

Ryhmä saavutti yhteisen näkemyksen ulkomaalaisten opiskelijoiden sekä tutkijoiden ja muun henkilökunnan integraation sujuvoittamisesta suomalaiseen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisöön sekä yhteiskuntaan. Ryhmä identifioi myös eri ministeriöiden ja muiden toimijoiden roolit. Lisäksi ryhmä kuvasi korkeakoulujen yhteisten toimien kehittämismahdollisuuksia kansainvälisessä yhteistyössä. Tässä se otti huomioon korkeakoulujen kansainvälistymiseen liittyvien asumispalveluiden haasteet, vieraiden kielten ja kulttuurien koulutuksen ja tutkimuksen monipuolisuuden, Maahanmuuttaja-koulutuspolku -esityksen suositukset, koulutusviennin tiekartan toimenpiteet, lukuvuosimaksujen vaikutusten arvioinnin tulokset sekä korkeakoulujen ohjausprosessin.

Ohjausryhmä kokoontui 28.4.2016 päätetyssä, 1.6. ja 23.9. muutetussa kokoonpanossa viisi kertaa. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi kansliapäällikkö Anita Lehikoinen, jäseninä yliopistonlehtori Terhi Ainiala Tieteentekijöiden liitosta, professori Alfred Colpaert Professoriliitosta, rehtori Jussi Halttunen Ammattikorkeakoulujen rehtorien neuvosto ARENE ry:stä, vararehtori Minna Hiillos Ammattikorkeakoulujen rehtorien neuvosto ARENE ry:stä, toimialajohtaja Juha Ketolainen Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMOsta (1.1.2017 alkaen Opetushallitus), yhteiskuntavaikuttamisen koordinaattori Niina

Jurva Suomen Ylioppilaskuntien Liitosta (1.6. alkaen), rehtori Liisa Laakso Suomen Yliopistot UNIFI ry:stä, johtaja Teija Lahti-Nuuttila Tekesistä (23.9. alkaen), johtava asiantuntija Jonna Lehtinen-Salo työ- ja elinkeinoministeriöstä, erityisasiantuntija Hannele Louhelainen Opetusalan ammattijärjestö OAJsta (1.9. alkaen), johtaja Ilona Lundström Tekesistä (23.9. saakka), pääjohtaja Heikki Mannila Suomen Akatemiasta, kansainvälisten asioiden sihteeri Cecilia Pellosniemi Suomen Ylioppilaskuntien Liitosta (1.6. saakka), erikoistutkija Sinikukka Saari ulkoasiainministeriöstä, kansainvälisten asioiden asiantuntija Pauliina Savola Suomen opiskelijakuntien liitto SAMOKista (31.12.2016 saakka) ja koulutuspolitiikan asiantuntija Anniina Sippola, vararehtori Niklas Sandler Suomen Yliopistot UNIFI ry:stä, yliopistoasiamies Hanna Tanskanen Opetusalan ammattijärjestö OAJsta (1.9.2016 saakka) ja toimitusjohtaja Antti Vasara Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:stä. Ohjausryhmän jäseninä ja asiantuntijoina toimivat opetus- ja kulttuuriministeriöstä ylijohtaja Tapio Kosunen, kansainvälisten asioiden johtaja Jaana Palojärvi, opetusneuvos, ryhmäpäällikkö Birgitta Vuorinen, opetusneuvos Johanna Moisio, opetusneuvos Tiina Vihma-Purovaara sekä 23.9. alkaen opetusneuvos Ulla Mäkeläinen.

Ohjausryhmän kuultaviksi kutsuttiin professori Bengt Holmström Massachusetts Institute of Technology MITistä, apulaispääsihteeri Mari Kiviniemi OECDstä, asiantuntija Charlotte Olsson Altansunar varapuheenjohtaja Kataisen kabinetista Euroopan komissiosta sekä asiantuntija Teppo Turkki Sitrasta.

Ohjausryhmä järjesti verkkoavoriihen linjausten valmistelun tueksi 25.8.–18.9.2016. Aivoriiehen oli mahdollisuus vastata suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Aivoriiehen osallistui 423 suomenkielistä, 22 ruotsinkielistä ja 131 englanninkielistä vastaajaa. Verkkoavoriiehen toteutti Fountain Park Oy.

Lisäksi keskustelua kansainvälistymisen edistämisen linjauksista on käyty korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdon päivillä Turussa 8.–9.12.2016, keskustelutilaisuudessa kotimaisten kielten opetustarjonnasta kansainvälisille korkeakouluopiskelijoille 15.11.2016 Helsingissä sekä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen tutkimusvararehtoreiden kokouksessa Helsingissä 2.2.2017.

Saatuaan työnsä valmiiksi ohjausryhmä luovuttaa muistionsa kunnioittavasti opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Helsingissä 15.3.2017

Anita Lehtikainen

Terhi Ainiala

Alfred Colpaert

Jussi Halttunen

Minna Hiillos

Juha Ketolainen

Tapio Kosunen

Niina Jurva

Liisa Laakso

Teija Lahti-Nuuttila

Jonna Lehtinen-Salo

Hannele Louhelainen

Heikki Mannila

Johanna Moisio

Ulla Mäkeläinen

Jaana Palojarvi

Sinikukka Saari

Niklas Sandler

Anniina Sippola

Antti Vasara

Tiina Vihma-Purovaara

Birgitta Vuorinen

Yhteistyössä maailman parasta

Seitsemän tavoitetta ja niitä tukevat toimenpiteet

1. Kansainvälistä vetovoimaa tieteen uusiutumisella ja huippututkimuksella

Suomalaisen tutkimuksen kansainvälisen kiinnostavuuden lisäämiseksi käynnistämme ohjelman, jolla vahvistetaan ja tehdään näkyväksi suomalaisen tieteen huippuja ja tukee tutkimuksen vaikuttavuutta taloudessa ja yhteiskunnassa.

2. Suomi, korkealaatuisen koulutuksen kotimaa

Vahvistamme korkeakoulutuksen laatua ja edelläkävijyyttä sekä kansainvälisesti vetovoimaisia osaamiskeskittyimiä. Korostamme Suomen mainetekijöitä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan oppimislaboratorioiden ja työelämälähtöisen kehittämistyön kautta.

3. Vauhtia suomalaisen osaamisen viennille

Suomalaisia koulutuspalveluita markkinoidaan yhteisen toimijan kautta. Tämä vahvistaa suomalaisen korkeakoulutuksen ja koulutuspalveluiden näkyvyyttä ja kysyntää globaalisti.

4. Tervetuloa Suomeen!

Yksinkertaistamme opiskeluun ja työntekoon liittyvät prosessit helpottamaan Suomeen saapumista. Annamme palvelulupauksen: Suomessa saat palvelusi englanniksi.

5. Suomalaisille viesteille voimaa kansainvälisessä keskustelussa

Käynnistämme yhteisen kansallisen keskustelun korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisestä.

6. Sillanpääasemat maailmalla

Perustamme Team Finland Knowledge -verkoston edustamaan suomalaista korkeakoulutusta ja tutkimusta valituissa maissa.

7. Ulkosuomalaiset osaajat ja alumnit mukaan!

Kokoamme ulkosuomalaisia korkeakoulutettuja ja Suomessa koulutettuja alumneja verkostoihimme.

Suomi on vuonna 2025 avoin ja kansainvälinen, kieliltään ja kulttuuriltaan rikas, hyvä maa. Positiivinen asenne toisiimme ja ympäröivään maailmaan tekee Suomesta ainutlaatuisen.

Suomen globaalia tunnettuutta vahvana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen edelläkävijänä vahvistetaan. Ohjausryhmä on määritellyt korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tavoite-tilaksi vuoteen 2025, että Suomi on uudistaja, kokeilija sekä tutkimuksen ja osaamisen tehokas hyödyntäjä. Suomeen on helppo tulla opiskelemaan ja työskentelemään. Suomessa on laadukkaat ja globaalisti innostavimmat korkeakoulutuksen ja tutkimuksen ympäristöt. Suomi tarjoaa osaamiseen, tutkimukseen ja yritysyhteistyöhön perustuvia ratkaisuja yhteisiin visaisiin haasteisiin. Suomella on vahva ja vastuullinen asema globaaleissa tiedontuottamisen ja osaamisen yhteistyöverkostoissa sekä arvoketjuissa ja Suomi on vetovoimainen investointikohte osaamisintensiiviselle toiminnalle.

Ohjausryhmä esittää seitsemän tavoitteellista toimenpidekokonaisuutta, joiden avulla tavoitetaan päästään. Ohjausryhmä katsoo, että esitettyjen toimenpiteiden onnistuminen edellyttää korkeaa laatua opetuksessa ja tutkimuksessa sekä aidosti kansainvälistä, työ- ja opiskelupaikkana houkuttelevaa korkeakoulu yhteisöä. Ohjausryhmän mukaan kansainvälisyys ja liikkuvuus Suomesta ja Suomeen edistävät koulutuksen ja tutkimuksen monimuotoisuutta ja laatua. Ohjausryhmä näkee, että näiden kansainvälisyyden edistämisen tavoitteiden tulee toteutua johdonmukaisesti kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

1 Maailman parasta: Perusta kuntoon

1.1 Laatu houkuttelee laatua – Suomessa on vetovoimaista koulutusta, tutkimusta ja palveluita

Ohjausryhmä katsoo, että Suomen pienuus ja resurssien tehokkaan käytön vaatimus edellyttävät, että korkeakoulujärjestelmämme on kokonaisuutena kilpailukykyinen, laadukas ja kansainvälinen.

Suomalaisen perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen kansainvälisesti tunnettu laatu hyödyttää myös korkeakoulutusta. Tutkimukseen perustuva laadukas opetus turvaa tieteen uudistumisen. Se on paras referenssi, mikä korkeakoululla voi kansainvälisessä vertailussa olla. Tätä korkeakoulutuksemme laatua ja siihen sisältyviä näkökulmia avataan nykyistä laajemmin kansainvälisessä yhteistyössä. Maailmalla on kasvava kysyntä korkea-asteen koulutukselle, joka palvelee yhteiskunnallista kehitystä laajasti ja työelämää erityisesti. Suomalaisilla korkeakouluilla on runsaasti annettavaa korkeakoulutuksen kehittämistyölle muissa maissa.

Suomen korkeakoulujen oppimis- ja tutkimusympäristöjen on oltava laadukkaita ja moderneja. Digitalisaation mahdollisuuksia on hyödynnettävä täysmääräisesti. Keskeistä on tarkoituksenmukaisten roolien ja profiilien vahvistaminen sekä vuorovaikutus alueellisissa innovaatioalustoissa, joihin korkeakoulut kytkeytyvät yhdessä tutkimuslaitosten, yritysten ja julkisten toimijoiden kanssa. Laadukkaiden ja vaikuttavien korkeakoulujen ja korkeakouluyksiköiden lähtökohdana on kyky tehdä monitieteistä ja ilmiölähtöistä tutkimusyhteistyötä. Korkeakoulutus ja tutkimus toimivat monipuolisissa, korkea- ja ainutlaatuista osaamista edellyttävissä järjestelmissä ja verkostoissa, joten kansainvälinen yhteistyö korostaa niiden laatua ja vaikuttavuutta.

Huippututkijat ja -tutkimusympäristöt avaavat pääsyn globaaleihin verkostoihin. Ne kiinnostavat kansainvälisesti, ja ne ovat edellytys sellaisten innovaatiokeskittymien muodostamiselle, jotka houkuttelevat osaajia, yrityksiä ja investointeja. Huippuluokan tutkimus ja osaaminen ovat edellytyksiä sille, että Suomi on kiinnostava korkean osaamisen kumppanimaa. Huippuluokan osaamista tarvitaan myös, jotta Suomessa voi syntyä uusia inno-

vatiivisia ja menestyviä yrityksiä ja, että globaalit yritystoimijat päätyvät hakemaan arvoketjujen arvokkainta osaamista Suomesta. Korkeakouluilla sekä korkeakouluuyhteisöillä, tutkimuslaitoksilla, julkisilla rahoittajilla, kaupungeilla ja alueellisilla toimijoilla on tärkeä tehtävä vetovoimaisten tutkimus-, työskentely- ja innovaatioympäristöjen luojina sekä kansainvälisen, rikkaan henkisen ilmapiirin ja yhteysien rakentajina Suomen eri alueilla.

Edellä mainittuja tavoitteita tukevat vuonna 2017 alkava Korkeakoulutus ja tutkimus 2030 -visiotyö, jatkuva korkeakoulujen ja tiedelaitosten laadun ja tuloksellisuuden kehittäminen osana valtion rahoitus- ja ohjausjärjestelmää, korkeakoulujen omat strategiset valinnat ja profiloitiprosessi sekä muut käynnissä olevat kansalliset reformit. Korkeakoulujen oppimis- ja tutkimusympäristöjen uudistamistyötä tukee pääministeri Sipilän hallituksen osoittama erillisrahoitus, jolla tuetaan digitaalisten oppimismahdollisuuksien ja oppimisympäristöjen kehittämistä korkeakouluissa. Lisäksi korkeakouluilla on käytössään stipendijärjestelmät lukuvuosimaksuja maksaville EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille opiskelijoille.

1.2 Aidosti kansainvälinen korkeakouluuyhteisö osallistaa

1.2.1 Korkeakoulujen kansainvälisen toiminnan tavoitteet

Ohjausryhmä katsoo, että korkeakoulutuksen ja tutkimuksen laadun, tuloksellisuuden ja kansainvälisyyden edistämiseksi jokaisen suomalaisen korkeakoulun on oltava opiskelu- ja työpaikkana kulttuurisesti rikas, monimuotoinen ja osallistava yhteisö, joka innostaa jäseniään tekemään parhaansa. Suomen tulee näkyä, vaikuttaa ja erottua selkeillä osaamiskärjillä ja yhteisillä viesteillä globaalisti. Korkeakoulut verkottuvat ja kokoavat osaamistaan ihmiskunnan hyväksi ja Suomen kehityksen tueksi. Näin sivistys, uteliaisuus ja uudistumishalu tuovat opiskelijat, tutkijat ja muut asiantuntijat alansa kiinnostavimpiin oppimis- ja tutkimusympäristöihin.

Ohjausryhmä esittää, että vuoteen 2020 mennessä kukin korkeakoulu laatii selkeät kansainvälisen toiminnan tavoitteet ja tavoitetta tukevat toimenpiteet. Kansainvälisen toiminnan tulee läpäistä koko korkeakoulu. Tavoitteiston tulee kattaa myös sidosryhmäyhteistyö painottaen aidosti uudistumista tukevia ja luovia oppimis- ja tutkimusympäristöjä.

Tavoitteena on, että jokainen korkeakoulusta valmistuva on opinnoissaan tottunut toimimaan kansainvälisessä, monikulttuurisessa toimintaympäristössä ja ymmärtää erilaisuutta, globaaleja haasteita ja kestävän yhteiskunnan periaatteita.

Suomalaisten korkeakoulujen tulee olla monikielisiä ja -kulttuurisia opiskelu- ja työyhteisöjä. Korkeakoulut ottavat kansainvälisten valmiuksien luomisen järjestelmällisesti huomioon opintojen suunnittelussa kaikilla tasoilla.

Pääsääntöisesti kaikkiin korkeakoulututkintoihin sisällytetään opiskelujen etenemistä tukeva opiskelu- tai harjoittelujakso ulkomailla. Tämä mahdollistetaan erityisellä liikkuvuuskomponentilla henkilökohtaisissa opintosuunnitelmissa. Aliedustettujen ryhmien liikkuvuuteen kiinnitetään erityistä huomioita sekä korkeakouluissa että tukimuotoja koskevassa päätöksenteossa. Kotimaassa tai ulkomailla suoritettut kansainvälistymisjaksot ovat etukäteen suunniteltuja ja toteuttamiskelpoisia. Ne sisältyvät opiskelijan opintoihin tai henkilöstön työnkuvaan. Korkeakoulut, tutkijat ja opiskelijat hyödyntävät digitaalisuuden mahdollisuuksia täysmääräisesti myös eri maassa ja kulttuurissa toimimisessa.

Aidosti kansainvälinen korkeakoulu yhteisö valmentaa opiskelijaa liikkuvuusjaksolle, sekä toimimaan ja työskentelemään kulttuurisesti monimuotoisissa, globaaleissa ympäristöissä. Korkeakoulujen henkilöstön kansainvälinen kokemus ja kansainväliset yhteydet parantavat tutkimuksen ja opetuksen laatua. Korkeakoulujen vieraskielinen koulutustarjonta tukee aidosti kansainvälisen korkeakoulu yhteisön muodostumista, kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia sekä opiskelijoiden liikkuvuutta ja sitä kautta myös työllistymistä.

Korkeakoulujen sisäisiä palveluita, hallintoa ja tiedotusta kehitetään niin, että syntyy aidosti kansainvälisiä opiskelu- ja työympäristöjä. Kansallisen tason toimijat, kuten ministeriöt, Suomen Akatemia ja Opetushallitus, toimivat yhdessä vahvistaen kansainvälisyyttä korkeakoulu- ja tutkimusyhteisöissä.

Ohjausryhmä katsoo, että uusien toimintamallien ja organisaatiomuotojen ymmärtäminen, opetusmenetelmien ja tutkimusmetodien kehittäminen ja joustavuus ovat edellytyksiä uudistumiselle. Tämä tarkoittaa myös uusia pelisääntöjä, joita valmistellaan institutionalisoidusti Euroopan Unionissa, eurooppalaisilla yhteistyöfoorumeilla ja globaaleissa yhteistyöjärjestöissä. Näihin keskusteluihin suomalaisten korkeakoulukentän toimijoiden tulee osallistua ja vaikuttaa aktiivisesti. Korkeakoulu- ja tiedepolitiikka eivät voi olla yhteiskunnallisten ja globaalien muutosten ulkopuolella. Esimerkiksi vihapuheen ja rasmin estämisessä ja yhteiskunnallisen osallisuuden edistämässä korkeakouluilla on merkittävä rooli¹.

1.2.2 Kotikansainvälistyminen, integraatio ja kielet

Kotikansainvälistymisellä ja kielitaidolla on oleellinen merkitys kansainvälisten valmiuksien luomisessa.

1 Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelma, Opetus- ja kulttuuriministeriö 2.5.2016. Myös osallistuminen Scholars at Risk –verkoston toimintaan https://www.scholarsatrisk.org/wp-content/uploads/2016/11/Free_to_Think_2016.pdf.

Ohjausryhmä esittää, että digitaalisia toimintamalleja sekä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa hyödyntäen korkeakoulut tarjoavat opiskelijoilleen mahdollisimman laajan kielivalikoiman, joka kattaa esimerkiksi arabian, japanin, kiinan ja portugalin kielet.

Suomessa harvinaisia kieliä äidinkielinään puhuvia kannustetaan hyödyntämään kieliosaaamista. Kielten elävä käyttäminen ja opetuksen verkostomainen toteutus takaavat kattavuuden, jota yksittäisten toimijoiden tarjonnalla ei voida saavuttaa.

Maahanmuuton kasvanut määrä ja sen syiden moninaisuus vaativat korkeakouluilta, tutkimuslaitoksilta ja muilta toimijoilta uudenlaisia tapoja varmistaa uusien suomalaisten mahdollisuudet kotoutua, kouluttautua ja työllistyä. Myös lyhyeksi ajaksi Suomeen tulevat on tärkeää nähdä mahdollisuutena. Suomeen tulleista vaihto-opiskelijoista vuosittain yli sata jää tai palaa myöhemmin Suomeen kokonaista tutkintoa suorittamaan².

Ohjausryhmä ehdottaa, että korkeakoulut vahvistavat yhteistyötään tutkinto-opiskelijoiden kielikoulutuksen vahvistamiseksi ja vaihto-opiskelijoiden kieliopintojen mahdollistamiseksi.

Suomalaisen korkeakoululaitoksen on pystyttävä paremmin integroimaan ulkomaisia ja ulkomaalaistaustaisia opiskelijoita koulutukseen ja sen kautta akateemiseen työelämään. Kotimaiset kielet kuuluvat kaikkiin korkeakoulututkintoihin (pl. tutkintotuotteiden koulutusvienti). On tärkeää nähdä kotimaisten kielten merkitys vieraskielisten opiskelijoiden integroitumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan, ja erityisesti työelämään. Korkeakoulujen kieltenopetus on uuden edessä. Opiskelussa huomioidaan sekä yksilölliset tarpeet että oppimisen yhteisöllinen luonne ja monimuotoiset kielenoppimismahdollisuudet mahdollisuuksien mukaan jo ennen maahan saapumista tai korkeakouluopintojen aloittamista. Mahdollisuuksia tarjoaa mm. Erasmus+ Online Language Tool (OLS)-työkalu. Integroinnin onnistuminen vaatii korkeakouluilta vahvempia yksilöiden ohjaus- ja tukitoimia ja tehostettua kieliopetusta, sekä kotimaisten kielten lisäämistä osaksi vieraskielistä tutkintoa. Ammattikorkeakoulujen tulee osaltaan huolehtia riittävästä maahanmuuttajien valmentavan koulutuksen tarjonnasta.

Korkeakoulujen erityisavustuksen yhteydessä on tuettu kotimaisten kielten laajaa hanketta osana hallituksen kärkihankkeita. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut selvityshenkilön tarkastelemaan kielikoulutuspolitiikkaa, kielivarannon monipuolisuutta ja kielitaitotarpeita vuoden 2017 aikana.

² Korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarannon VIRTÄ-kysely

1.2.3 Kansainvälisyyttään vahvistavan korkeakoulun muistilista

Kansainvälisyyttään vahvistavan korkeakoulun muistilista koostuu kansallisista korkea- koulutus- ja tutkimuspolitiikkojen alueeseen kuuluvista tutkimus- ja oppimisympäristöjen, laadun ja profiloinnin teemoista sekä palvelutarjonnasta, opiskelijatytyväisyydestä, mie- likuvavaikuttamisesta ja strategisesti suunnatuista rekrytoinneistakin. Suomeen tulevien opiskelijoiden, tutkijoiden ja muun henkilökunnan integroituminen suomalaiseen yhteis- kuntaan edellyttää korkeakouluilta, kaupungeilta ja eri viranomaisilta yhteistyötä, jossa valmistellaan saapumista ja asettumista avustavat palvelukokonaisuudet. Lisäksi ulkomaai- laiset opiskelijat ja osaajat osallistetaan alueen elinkeinoelämän ekosysteemiin tiivistämäl- lä yhteistyötä ammatillisten verkostojen, innovaatio toimijoiden ja yrityselämän kanssa. Tässä alueen yrityksillä on vahva rooli.

Korkeakoulujen tehtävänä on

- vahvistaa vieraskielisten opiskelijoiden ja henkilökunnan osallisuut- ta korkeakouluyhteisössä ja yhteiskunnassa.
- nähdä kansainvälinen rekrytointipolitiikka ja kansainvälistymistä tu- keva henkilöstöpolitiikka korkeakoulun strategisena valintana.
- huolehtia vaihto-opiskelijoiden kielikoulutuksesta ja sisällyttää tut- kintoihin kotimaisten kielten opinnot.
- tarjota kotimaisista kielistä myös haastavampia kursseja ja suunni- tella kielten opetus jo opintojen alkuvaiheessa.
- hyödyntää vaativampien kurssien osalta substanssiopintoihin inte- groituja kieliopintoja sekä mahdollisuutta valmentaviin opintoihin.
- lisätä korkeakoulujen opetustarjontaan englanninkielisiä opintojak- soja sekä suomen kielen opetusta.
- ottaa kielten opetus mukaan kaikissa opetussuunnitelmissa jo heti opintojen alussa.
- nähdä kansainvälistyminen vuorovaikutuksena molempiin suuntiin. Tämän vuoksi kansainvälistymiseen liittyy kiinteästi myös eri kult- tuurien tuntemus.
- huolehtia opetus- ja tutkimushenkilöstön mahdollisuuksista työs- kentelyjaksoihin ulkomailla.
- antaa korkeakoulun koko tuki korkeakoulun ja opiskelijayhteisön kult- tuuriselle muutokselle kansainväliseksi työ- ja opiskeluyhteisöksi.
- sisällyttää pääsääntöisesti kaikkiin tutkintoihin kansainvälistymisjaksot.

Korkeakoulujen yhteistyössä ja alueellisten toimijoiden tehtävänä on

- vahvistaa korkeakoulujen yhteistyötä harvinaisempien kielten opetustarjonnassa.

- tarjota suomen/ruotsin kursseja myös lukukausien ulkopuolisena aikana.
- tarjota kielikursseja tutkinto- ja vaihto-opiskelijoille sekä turvapaikanhakijoille yhteistyössä alueen toimijoiden ja oppilaitosten kanssa.
- mahdollistaa opetus- ja tutkimushenkilöstön mahdollisuudet kielikoulutukseen.
- päivittää ulkomaalaisten opiskelijoiden vakuutusturva.
- tarjota ulkomaalaisille osaajille urapalvelut/työelämäpalvelut, joissa opiskelijoita opastetaan oman työllistymispotentiaalin kasvattamiseen koko opintojen ajan. Heille laaditaan osana opintoja urasuunnitelmat ja tarjotaan mentorointia.
- mahdollistaa yhteistyössä alueen elinkeinoelämän kanssa ulkomaalaisille opiskelijoille tutustuminen suomalaiseen yhteistyökulttuuriin jo opintojen aikana, jotta työelämän käytännöt olisivat valmiiksi tuttuja heidän hakiessaan ensimmäistä työpaikkaa Suomesta.

Korkeakoulujen, alueellisten toimijoiden ja kansallisten toimijoiden tehtävänä on

- kehittää maahantulo- ja työllistymispalveluita yhteistyössä kansallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa. Näitä palveluita ovat mm. maahantuloa sujuvoittamiseen tähtäävät toimet kuten luvat, asu-mispalvelut, perheen huomioiminen asettumispalveluissa jne. myös paluumuuttajille.
- järjestää korkeakoulujen ja maakuntien yhteistyöllä vaativampia kielikursseja myös työelämässä jo oleville maahanmuuttajille.
- mahdollistaa ulkomaalaisille opiskelijoille työelämäsertifikaatin suorittaminen opintojen aikana. Tällä he voivat todistaa tuntemuksensa Suomen työmarkkinoista, työelämästä, kulttuurista ja yhteiskunnasta.
- vahvistaa korkeakoulujen, alueiden ja elinkeinoelämän yhteyksiä edelleen ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistymisen mahdollistamiseksi, mm. korkeakoulujen aktiivisella Team Finland -työllä alueilla ja kansallisesti.
- lisätä S2/R2 -opintojen seuraaminen osaksi Virta-tiedonkeruuta.
- selvittää mahdollisuudet erillisvalintojen käyttöön, ja ottaa muuten huomioon maahanmuuttajien mahdollisuudet korkeakouluopintoihin.

2 Maailman parasta: Kansalliset toimenpiteet

2.1 Kansainvälistä vetovoimaa tieteen uusiutumisella ja huippututkimuksella

TOIMENPIDE: Nostamme esiin ja vahvistamme suomalaisen tieteen huippuja. Tuemme tutkimuksen vaikuttavuutta taloudessa ja yhteiskunnassa. Käynnistämme lippulaivaohjelman, joka lisää suomalaisen tutkimuksen kiinnostavuutta kansainvälisesti.

Huippututkijat ja -tutkimusympäristöt avaavat pääsyn globaaleihin verkostoihin. Ne kiinnostavat kansainvälisesti, ja ne ovat edellytys sellaisten innovaatiokeskittymien muodostamiselle, jotka houkuttelevat osaajia, yrityksiä ja investointeja. Huippuluokan osaamista tarvitaan, jotta Suomessa voi syntyä uusia innovatiivisia ja menestyviä yrityksiä. Korkeakoulujen ja niiden muodostamien yhteisöjen lisäksi myös yrityksillä, tutkimuslaitoksilla, julkisilla rahoittajilla, kaupungeilla ja alueellisilla toimijoilla on tärkeä tehtävä vetovoimaisten tutkimus-, työskentely- ja innovaatioympäristöjen luojina sekä kansainvälisen, rikkaan henkisen ilmapiirin ja yhteyksien rakentajina.

Ohjausryhmä esittää, että suomalaisen tutkimuksen huippujen esiin nostamiseksi ja kansainvälisen kiinnostavuuden lisäämiseksi käynnistetään lippulaivaohjelma.

Lippulaivaohjelma vahvistaa suomalaisen tieteen huippuja ja tukee yhdessä innovaatioverkostojen kanssa tutkimuksen yhteiskunnallista ja talouden kasvua tukevaa vaikuttavuutta. Rakenteita ja toimintatapoja uudistava ohjelma liittää yhteen parhaita osaajia ja toimijoita, joita luonnehtii korkea tieteellinen taso ja kansainvälisen kärjen tavoittelu. Lippulaivaohjelma profiloi suomalaiset yliopistot kansallisesti ja kansainvälisesti.

Lippulaivaohjelma luo Suomeen uudenlaisia pitkäjänteisiä ja vahvoja maailmanluokan kehittämisalustoja, jotka tuottavat korkeaan osaamiseen perustuvia ratkaisuja korkeakoulu-

jen, tutkimuslaitosten ja yritysten saumattomassa yhteistyössä. Ohjelmaan valitaan kansallisesti korkeatasoisimmat ja vaikuttavimmat tutkimusteema-alueet sekä niiden tieteellisiltä meriiteiltään vahvimmat tutkimusryhmät. Tutkimusryhmien yhteiskunnallinen ja talouden kasvua tukeva vaikuttavuus rakennetaan kehittämisalustoilla yritys yhteistyössä, ja erillISRahoituksen turvin, olennaiseksi osaksi niiden työtä. Ohjelmassa järjestetään vahva tuki henkilöstön kansalliselle ja kansainväliselle liikkuvuudelle uudistumisen ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Ohjausryhmä katsoo, että lippulaivaohjelmaan on rakennettava sisään jatkuvan uudistumisen toimintamalli, joka perustuu liikkuvuuteen ja osaamisen kiertoon sekä tutkimusalojen täydentävyyden ja hyödyntämisen dynamiikkaan.

Lippulaivaohjelmalle asetetaan tehtäväksi toimintamallien ja parhaiden käytäntöjen leviittäminen, jotta eri korkeakoulujen on mahdollista soveltaa malleja sisäisesti eri alojen ja sektorien kehittämistyössä hyödynnettäväksi.

2.2 Suomi, korkealaatuisen koulutuksen kotimaa

TOIMENPIDE: Vahvistamme suomalaisen korkeakoulutuksen laatua ja edelläkävijyyttä tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toiminnan oppimisympäristöissä ja työelämä lähtöisessä kehittämistyössä osana kansainvälisesti vetovoimaisia osaamiskosysteemejä.

Ohjausryhmä esittää, että korkeakoulujen sidosryhmä yhteistyö systematisoidaan osaksi kansainvälistä tutkimus-, kehitys- ja innovaatio yhteistyötä, ja että oppimisympäristöjen kehittämisen toimintamalleja kehitetään valittujen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa. Korkeakoulujen kansainvälistymisen kärjiksi valitsemien ohjelmien opetukseen kytketään myös työelämä lähtöiset kehittämishankkeet.

Suomalaisen korkeakoulutustarjonnan tulee olla kansainvälisesti kiinnostavaa ja erottuvaa. Suomalaisten koululaisten, opiskelijoiden ja aikuisväestön vahvat osaamistulokset (PISA, PIAAC ja OECD Best Performing Higher Education Graduates) – sekä suomalaisen opettajankoulutuksen globaalisti tunnettu laatu toimivat laadun referenssinä. Suomalaisen korkeakoulutuksen mainetta tukee laadun lisäksi koulutuksen sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan vahva kytketyminen työelämään.

Suomessa on jo nyt laadukkaat ja globaalisti innostavat korkeakoulutuksen ja tutkimuksen ympäristöt, joilla on voimakas työelämäkytkös. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja yritysten sekä muiden sektoreiden laaja yhteistyö ja työnjaon selkeys on nähty suomalaisen

tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän vahvuutena ja suomalaista korkeakoulutusta useista maista erottavana tekijänä. Suomi on start up -myönteinen maa, jossa muun muassa useat opiskelijalähtöiset aloitteet ovat tuoneet yritystoiminnan korkeakoulu yhteisön osaksi.

Kansainvälinen yhteistyö vahvistaa edelleen suomalaisen korkeakoulutuksen laatua. Suomen korkeakoulumaineen vahvistamiseksi käynnistämme toimenpiteet, jotka tukevat suomalaisten korkeakoulujen oppimisympäristöjen, -menetelmien sekä avoimen innovaatiotoiminnan edelläkävijyyttä. Tavoitteen mukainen toiminta on jo käynnistynyt Suomen hallituksen osoittamalla kärkihankerahoituksella, jolla tuetaan mm. oppimisympäristöjen kehittämistä, opiskelijakeskeisyyttä ja uudenlaisia yhteistyömuotoja yritysten, työelämän ja korkeakoulujen välillä.

Käynnissä on Global Education Brand Finland –selvitys, jossa tarkastellaan suomalaisia vahvuuksia ja niiden tuotteistamis- ja markkinointimahdollisuuksia sekä koulutusmaabrandin rakentamisen edellytyksiä.

Kansainvälisen yhteistyön ja toimintakulttuurin tuntemuksen merkitys korostuu globaalien kilpailun kiristyessä osaamisesta ja yritystoiminnasta. Korkeakoulujen, tutkimusorganisaatioiden, yritysten ja muiden toimijoiden muodostamat toiminta-alustat kasvattavat merkitystään. Näitä voivat olla tutkimusinfrastruktuurit, mutta myös muut alustat, jotka koostuvat kansainvälisesti ainutlaatuisista laitteista, osaamisesta ja palveluista.

Korkeakoulut rakentavat oppimista ja tutkimusta tukevien vahvuksiensa perustalle laatua ja kansainvälisesti kiinnostavaa sisältöä. Laadukkaiden ja vaikuttavien korkeakoulujen ja korkeakouluyksiköiden lähtökohtana on kyky tehdä myös vaikuttavaa monitieteistä ja ilmiölähtöistä tutkimusyhteistyötä. Korkeakoulut sopivat rooleistaan ja profiileistaan omista lähtökohdistaan, ja hyvässä yhteistyössä muiden korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja toimijoiden kanssa.

2.3 Vauhtia suomalaisen osaamisen viennille

TOIMENPIDE: Vahvistamme suomalaisen korkeakoulutuksen ja koulutuspalveluiden näkyvyyttä yhteisin markkinointipalveluin. Luomme uudentyyppisen yritysmuotoisen toimintamallin houkuttelemaan yksityisiä investointeja koulutusvientihankkeisiin ja alan tuotekehittelyyn. Tämä vahvistaa suomalaisen korkeakoulutuksen ja koulutuspalveluiden näkyvyyttä ja kysyntää globaalisti.

Koulutusvienti ja osaamispalvelut ovat globaalisti yksi nopeimmin kasvavista vientisektoreista. Kilpailu etenkin korkeakoulujen tutkintotarjonnassa on kovaa. Vaikka korkeakouluilla itsellään on jatkossa entistä vahvempi oma profiili, voidaan yhteisillä markkinointitoimil-

la tukea korkeakoulujen työtä. Tämä tarkoittaa palvelujen markkinointia niin digitaalisesti kuin maailmalla läheisessä yhteistyössä Team Finland -verkoston kanssa. Yhteisten markkinaselvitysten tarve on ilmeinen.

Ohjausryhmä esittää, että perustetaan yhtiö vauhdittamaan investointeja ja koulutusviennin tuotekehitystä sekä alan toimijoiden kansainvälistymistä. Yhtiö toimii sijoittajana ja partnerina suurissa tai muuten kiinnostavissa vientihankkeissa, joihin on vaikea löytää pääomarahoitusta. Yhtiö mahdollistaa koulutusvienti- ja kehityshankkeisiin liittyvän riskinjakamisen. Yhtiö voi myös investoida innovatiivisten koulutustuotteiden kehittämiseen.

Yritys markkinoi suomalaista osaamista ensimmäisen luokun periaatteella ja tukee suomalaisen osaamisen pääsyä globaaleille markkinoille korkeakoulujen ja oppilaitosten vahvuuksien ja yhteistyön kautta muodostettavilla koulutus- ja osaamistuotteilla. Yritys palvelee korkeakouluja, oppilaitoksia sekä korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten koulutusvientiin perustamien yritysten kenttää.

Koulutus- ja osaamisvientituotteiden laadunvarmistus rakennetaan kansainvälisesti tunnistettaviksi, suomalaisen koulutusjärjestelmän vahvuuteen kytkeytyviksi prosesseiksi.

Yritystoimijan on mahdollista koota suomalaisten korkeakoulujen, oppilaitosten ja koulutusvienti-toimijoiden osaamista ja palvelutarjontaa isonkin markkina-alueen tarpeisiin. Suuret vientiprojektit tarvitsevat pääomitusta ja takauksia. Yhtiö mahdollistaa myös koulutusvienti- ja kehityshankkeisiin liittyvän riskinjoon.

Osaamisvientiin liittyvien palvelukokonaisuuksien lisäksi yritys voi tarjota palveluita suomalaisen korkeakoulukentän ja yhteiskunnan kansainvälistymisen tueksi. Yhteisesti kehitettäviä palvelukokonaisuuksia ovat esimerkiksi maahantuloon liittyvät palvelupaketit (kts. tavoite 4) ja kotimaisten kielten opetukseen liittyvät yhteiset palvelut.

Valtion rooli on keskeinen yrityksen aloitusvaiheessa. Tavoitteena on yrityksen omistajuuden ja rahoituspohjan laajentaminen. Yksityisten sijoittajien lisäksi korkeakouluja, alueita ja muita koulutusvienti-toimialan kasvusta kiinnostuneita toimijoita houkutellaan mukaan aikaisessa vaiheessa.

Suomalaiset ammattikorkeakoulut ja yliopistot ovat vastanneet mm. globaalisti tunnistettuun tarpeeseen kouluttaa lisää opettajia ja kehittää osaamista lasten ja nuorten kouluttamiseen. Monen yhtäaikaisen kehityslinjan nopeat muutokset luovat Suomelle erinomaiset mahdollisuudet olla etulinjassa vastaamassa globaaliin koulutusmurrokseen ja eri aloilla kasvavaan osaamis- ja koulutuskysyntään.

2.4 Tervetuloa Suomeen!

TOIMENPIDE: Yksinkertaistamme opiskeluun ja työntekoon liittyvät prosessit helpottamaan Suomeen saapumista. Annamme palvelulupauksen: Suomessa saat palvelusi englanniksi.

Ohjausryhmä esittää, että opiskeluun ja työntekoon liittyvien prosessien helpottamiseksi tiivistetään eri toimijoiden yhteistyötä alueilla ja kansallisesti niin, että Suomeen saapuminen on helppoa ja houkuttelevaa.

Kansallisessa yhteistyössä kehitetään osaajien maahantuloon, ml. paluumuuttoon, ja maassa oleskeluun liittyviä lupia ja käytäntöjä tulijaystävällisemmiksi. Alueellisen yhteistyön tehostamista ja työnjaon terävöittämistä valmistellaan poikkihallinnollisessa ”Kasvu kv-osaajista” –verkostossa. Panostukset korkeakoulukaupunkien houkuttelevuuteen tukevat korkeakoulun kansainvälisyyden edistämisyrittämyksiä sekä alueen elinkeinoelämää. Lähtökohtana on, että Suomeen opiskelemaan tulevat nuoret ja eri alojen asiantuntijat tuntevat itsensä tervetulleiksi VIP-henkilöiksi.

Suomi on jo nyt kiinnostava maa opiskelijoille ja tutkijoille, joille tutkimusympäristöjen laadukkuus sekä toimiva ja turvallinen yhteiskunta ovat tärkeitä. Ulkomaisten perustutkinto-opiskelijoiden sitouttaminen tutkijakoulutettaviksi ja osaajiksi suomalaiseen työelämään edellyttää aktiivisia toimenpiteitä ja asennemuutosta kaikilla tasoilla korkeakouluisa, julkisessa hallinnossa ja elinkeinoelämässä.

Suomeen asettumista tukevat kulttuurisesti monimuotoinen ympäristö ja maailman parhaiten toimivat opiskelijoiden ja tutkijoiden liikkuvuuden ja maahan asettumisen palvelut. Nämä syntyvät eri toimijoiden hyviä käytäntöjä yhdistämällä ja edistämällä.

Motivoituneiden ja lahjakkaiden kansainvälisten opiskelijoiden, tutkijoiden ja opettajien rekrytointi edellyttää, että ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen tutkintokoulutus ja opiskelijoiden ohjaus ovat huippuluokkaa, opetus- ja tutkimusympäristöt ja -infrastruktuurit ovat kunnossa, saapumis- ja asettumispalvelut ovat tehokkaat, ja että integroitumista suomalaiseen akateemiseen yhteisöön ja yhteiskuntaan kannustetaan ja sujuvoitetaan. Liikkuvuuden tukemiseksi Suomeen saapuville valmistellaan yhteistyössä kaupunkien kanssa palvelukokonaisuudet mm. asumisen ja perheen huomioiden.

Edistämällä huippuosaajien ja heidän perheidensä maahanmuuttoa varmistetaan Suomen houkuttelevuus. Maahan saapumiseen liittyvien lupamenettelyiden ja erilaisten palveluiden kehittäminen ja asioiden hoitamisen helpottaminen eri ministeriöiden ja virastojen välillä, korkeakouluissa ja muiden toimijoiden kanssa yhteistyössä on välttämätöntä. Yhteistyötahoja on myös yrityksissä sekä julkisella ja kolmannella sektorilla. Ne voivat työ-

listää ja integroida lahjakkuuksia ja auttaa kokonaisia perheitä jäämään Suomeen. Yhteistyössä eri ministeriöiden ja virastojen kesken selvitetään mahdollisuudet oleskelulupien ja viisumikäytäntöjen sujuvoittamiseksi sekä verohelpotusten ja muiden kannustimien käyttöönotosta.

Palvelukokonaisuuksien rakentamisessa korkeakoulujen ja muiden toimijoiden alueellinen yhteistyö ja toimien koordinointi on tarpeen laadun takaamiseksi ja voimavarojen säästämiseksi. Käytännön asioiden hoidossa avustaminen helpottaa Suomeen tulijan arjen jäsentymistä ja nopeuttaa korkeakouluyhteisöön ja yhteiskuntaan integroitumista.

Alueellisesti ja kansallisesti tiivistetään maahantuloon tai paluumuuttoon liittyvää sekä asettumista tukevien palvelujen järjestämisestä eri toimijoiden yhteistyöllä. Korkeakoulu-kaupunkien houkuttelevuus on globaalisti tunnustettu vetovoimatekijä, jonka merkitystä ei voi ohittaa. Maa- ja aluebrändien rakentaminen on osa aitoa kansainvälisyyttä: näillä ulottuvuuksilla kukin korkeakoulu määrittelee sisäisesti ja suhteessa muihin korkeakouluihin ja toimijoihin kansainvälisyyden edistämisen tavoitteensa ja niitä tukevat toimenpiteet. Räätelöidyt saapumis- ja asettumispalvelukokonaisuudet helpottavat myös Suomeen tulevan opetus- ja tutkimushenkilöstön kotoutumista. Palveluiden kehittäminen tulee aloittaa jo Suomen rajojen ulkopuolella, läheisessä yhteistyössä ulkoasianhallinnon kanssa.

Muualta Suomeen muuttaneiden määrän arvioidaan kasvavan seuraavien vuosikymmenten aikana. Tämä merkitsee korkeakouluille uusia mahdollisuuksia ja haasteita. Suomessa otetaan käyttöön vieraskielisiin tutkinto-ohjelmiin lukukausimaksut EU- ja ETA-alueiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille 1.8.2017 alkaen. Korkeakouluilla on oltava apurahajärjestelmä, jolla tuetaan maksulliseen tutkintokoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden opiskelua. Korkeakoulut päättävät apurahojen suuruudesta ja myöntökriteereistä. Maaliskuussa 2017 valmistuu selvitys lukuvuosimaksuja maksaneiden opiskelijoiden Suomeen jäämisen kannusteista.

Eri opiskelijaryhmille on kehitettävä paitsi vetovoimaisia koulutuskokonaisuuksia, myös niitä tukevia saapumis- ja asettumispalveluja. Näitä ovat mm. asumispalvelut, koulutus- ja terveyspalvelut, kielikoulutus, puolison/kumppanin työsaannin tukeminen ja pankkipalvelut. Auttaessaan tulijoita tällaiset palvelut vapauttavat korkeakoulutoimijoiden työaika opiskelijoiden ja henkilökunnan perehdyttämiseen ja rekrytoinnin kehittämiseen.

Helpotukset oleskeluluvan tai viisumin saannissa ovat yhä laajemmassa määrin kilpailu- ja mainekysymyksiä. Oleskelulupaa tulisi yksinkertaistaa myös opiskelijoille ja tutkimus- ja muulle asiantuntijahenkilökunnalle siten, että lupa myönnetään suoraan opintojen tai määräaikaisen työskentelyn keston ajaksi. Oleskelulupaa voidaan puolestaan hakea erityisasiantuntijana jo viisumiaikana.

Ulkomaalaisten perustutkinto-opiskelijoiden näkeminen mahdollisina tutkijakoulutettavina ja osaajina suomalaisessa yhteiskunnassa edellyttää aktiivisia toimia ja asennemuutosta kaikilla tasoilla korkeakouluissa, julkisessa hallinnossa ja elinkeinoelämässä. Eurooppalainen Euraxess-verkosto sekä tutkijoiden eurooppalainen peruskirja ja säännöstö tutkijoiden työhönotosta tarjoavat hyviä toimintamalleja. Euroopan komissio myöntää tutkimuslaitoksille tunnustuksia tutkijoiden aseman ja työolosuhteiden kehittämistä osana ns. HRS4R-prosesia (Human Resources Strategy for Researchers). Tutkijoiden lisäeläkejärjestelyjen pilotointi ja hyödyntäminen eurooppalaisella Resaver-rahastolla tukee tutkimuslaitoksia kansainvälisinä työnantajina. Kansallisella tasolla opetus- ja kulttuuriministeriö, Suomen Akatemia ja Opetushallitus tukevat korkeakouluja ja tutkimuslaitoksia kansainvälisten huippuosajien houkutte- lussa jo olemassa olevilla toimenpiteillä sekä uusilla mekanismeilla.

Erityisasiantuntijoiden oleskelulupajärjestelmän tulee koskea korkeakouluissa, tutkimus- laitoksissa ja yrityksissä työskenteleviä ulkomaalaisia asiantuntijoita. Edistämällä huippu- osajien ja heidän perheidensä maahanmuuttoa varmistetaan Suomen houkuttelevuus. Tavoitteena onkin, että oleskelulupajärjestelmä on tältä osin mahdollisimman sujuva ja selkeä. Samanaikaisesti uudistetun Euroopan Unionin opiskelija- ja tutkijadirektiivin kan- sallisen toimeenpanon kanssa korkeakoulujen, tutkimuslaitosten, Opetushallituksen ja Suomen Akatemian tulee ryhtyä aktiivisiin toimiin, joilla viestittää maahantuloa ja Euroo- pan sisäistä liikkuvuutta helpottavasta menettelystä.

2.5 Suomalaisille viesteille voimaa kansainvälisessä keskustelussa

TOIMENPIDE: Käynnistämme yhteisen kansallisen keskustelun korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisestä.

Ohjausryhmä esittää, että opetus- ja kulttuuriministeriö perustaa kansainvälistymis- tä edistävän korkeakoulutuksen ja tutkimuksen foorumin seuraamaan, arvioimaan ja uudelleen suuntaamaan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistymislinjausten toteutumista.

Tavoitteena on, että vuonna 2020 Suomessa on kansainväliseen vaikuttamiseen pereh- tynyt asiantuntijapooli, joka muotoilee suomalaisia korkeakoulutuksen ja tutkimuksen viestejä sekä jalkauttaa sovittuja linjauksia. Foorumin tulee olla näkyvä, vaikuttava, enna- koivasti toimiva, sekä nopeasti reagoiva verkosto. Suomalaisten toimijoiden on pystyttävä myös tulevaisuudessa myötävaikuttamaan kansainvälisen korkeakoulutus- ja tutkimus- toiminnan ja -politiikkojen kehittämiseen. Foorumi mahdollistaa vahvan osallistumisen

laajalla asiantuntijajoukolla em. keskusteluun sitouttaen toimijat verkostomaiseen kansalliseen kansainvälisen toiminnan edistämiseen ja tiedonvaihtoon.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisten linjausten toteutumisen seuranta – ja tarpeen mukaan uudelleen suuntaaminen – tarvitsevat mekanismin linjausten keston ajaksi. Suomesta on tähän saakka puuttunut yhteinen alusta kansainvälisen korkeakoulu- ja tutkimustoiminnan laaja-alaisille strategisille ja periaatteellisille keskusteluille. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen sektoreita käsitellään usein erikseen. Yhteinen keskustelu on välttämätöntä, sillä viimeaikaisissa kv-arvioinneissa³ on selvästi käynyt esille, että suomalainen korkeakoulutus-, tutkimus- ja innovaatiotoiminta eri politiikkalohkoilla eivät muodosta kokonaisuutta toiminnallisella eikä ohjauksen tasolla.

Eri kansainvälisiin korkeakoulutuksen ja tutkimuksen toimiin ja keskusteluihin on jo vaikiintuneita, virallisiakin foorumeita. Näitä ovat EU-jaostojärjestelmä koulutuksen ja tutkimus- ja innovaatiotoiminnan EU-asioiden käsittelyyn, sekä Horisontti haltuun -toiminta puiteohjelmavalmisteluun. Lisäksi korkeakoulujen ja Kansainvälisen liikkuvuuden keskuksen (Opetushallitus) vuosittain yhteisesti järjestämät Korkeakoulujen KV-kevätpäivät ovat olleet kansainvälisen toiminnan kehittämässä merkittäviä kokoontumisia. Samoin korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdon seminaareissa kansainvälisistä toimista on keskusteltu lähes vuosittain. Kansainvälisyyden edistämisen keskustelua tarvitaan kuitenkin laajemmin, erikseen ja muita keskusteluita läpileikkaavasti.

Foorumi kokoaa yhteen suomalaisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisen vaikuttamisen poolin foorumin jäsenistä. Näin vahvistaen suomalaista osallistumista kansainväliseen korkeakoulutus- ja tiedepolitiikkavaikuttamiseen.

Foorumin tehtävänä on myös varmistaa, että yhteisesti toteutettavien toimien lisäarvo syntyy jaetusta tiedosta ja tätä kautta saadusta yhteisestä edusta. Foorumi vahvistaa suomalaisten toimimista vaikuttajina sekä globaalien haasteiden ja yhteisten ongelmien ratkaisijoina maailmalla ja huolehtii siitä, että kansainväliset korkeakoulutuksen ja tutkimuksen toimet tukevat kansallisia politiikkoja ja toimintaohjelmia.

³ Esimerkiksi RIO COUNTRY REPORT 2015: Finland ja OECD Review of Finland's Innovation Policy alustavat tulokset 2017.

3 Maailman paras: Toimenpiteet Suomen ulkopuolella

3.1 Sillanpääasemat maailmalla

TOIMENPIDE: Perustamme Team Finland Knowledge -verkoston edustamaan suomalaista korkeakoulutusta ja tutkimusta valituissa maissa.

Ohjausryhmä esittää, että opetus- ja kulttuuriministeriö, yhdessä muiden ministeriöiden ja toimijoiden kanssa perustaa verkoston vahvistamaan suomalaisten toimijoiden ja valittujen maiden korkeakoulutus-, tutkimus- ja innovaatiotoimijoiden yhteistyötä läheisessä yhteistyössä Team Finland-verkoston kanssa.

Yhteistyö konkretisoituu yhteisinä hankkeina, tutkimus- ja koulutustoimina, julkaisuina ja lopulta suomalaisen kilpailukyvyn kasvuna.

Tavoitteena on, että suomalainen korkeakoulutus ja tutkimus ovat verkostoituneet valittujen kumppanimaiden/alueiden kanssa nostaen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä yritys yhteistyötä, vahvistaen näin suomalaisen yhteiskunnan ja kumppanimaan hyvinvointia ja kilpailukykyedellytyksiä. Suomi näkyy, viestittää, markkinoi ja tuo yhteen omaa osaamistaan. Verkoston tehtävänä on suomalaisen ja kumppanimaan yhteisen ja oman osaamispotentiaalin lisääminen ja molemminpuolinen hyöty.

Verkoston tehtävänä on helpottaa yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yksittäisten tutkijoiden sekä muiden toimijoiden pääsyä uuteen tietoon ja mahdollistaa kontakteja. Tämä tapahtuu vahvistamalla olemassa olevia verkostoja, lisäämällä koulutus-, tutkimus- ja innovaatioyhteistyötä esim. EU:n ohjelmien sekä muiden toimintojen avulla Suomen ja valittujen kumppanimaiden kesken. Täten se mahdollistaa suomalaisten toimijoiden aktiivisemmän osallistumisen ja roolin myös EU:n ja kolmansien maiden ja aluei-

den välisissä dialogeissa (kuten EU-Latinalainen Amerikka ja Karibia, EU-ASEM, EU-Afrikan Unioni) ja muissa EU:n ohjelmissa.

Verkosto tukee opiskelija- ja tutkijaliikkuvuuden vahvistamista sekä urakehityksen monipuolistamista sekä kumppanimaiden verkostojen ja rahoitusmekanismien hyödyntämistä yhteistyössä niiden kanssa. Myös ministeriö- ja virastotason asiantuntijoiden lyhyet vierailut kohdemaassa edistävät yhteistyön konkretisointia. Verkoston tehtävänä on suomalaisen ja kumppanimaan yhteisen ja oman osaamispotentiaalın lisääminen sekä molemminpuolinen hyöty. Lisäksi verkosto tekee Suomea tunnetuksi korkeatasoisena koulutus- ja tiedemaana ja sekä kansainvälisten innovatiivisten osaamiskeskittymien jäsenenä, lisäten täten Suomen painoarvoa esimerkiksi korkeakoulujen innovaatio- ja yritystoimissa.

Maavalintoja tehtäessä on huomioitu erilaiset maa/alueprofiilit, korkeakoulu-, tiede- ja innovaatiopoliittiset linjaukset, korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kiinnostuksen kohteet ja globaalit megatrendit. Tämä tarkoittaa mm. korkeakoulutuksen ja tieteen tasoa sekä avoimia koulutus-, tutkimus- ja innovaatioympäristöjä, jotka mahdollistavat yhteistyön ja joissa eri suomalaistoimijoiden yhteistyö ja yhteinen näkyvyys luo lisäarvoa yksittäiseen edustautumiseen. Valinnassa huomioidaan myös ne maat, joissa osaamis- ja koulutuskysyntä on vahvaa, ja joissa ei ole vielä laajaa kansainvälisten toimijoiden verkostoa. Suomalaisten korkeakoulujen kumppanuudet ja tarpeet, sekä kumppanimaan kiinnostus koulutukseen ja tutkimusyhteistyöhön suomalaisten toimijoiden kanssa ovat oleellisia valintakriteerejä. Myös muiden Pohjoismaiden ja muiden vertaismaiden sijoittumiset sekä Team Finland -ennakointityö, läsnäolo- ja markkina-alueet sekä maan ihmisoikeustilanne otetaan huomioon maavalintoja tehtäessä. Verkosto mahdollistaa myös olemassa olevien toimintojen uudelleensuuntaamisen. Pohjoismaisen ja eurooppalaisen yhteistyön vahvistaminen nähdään globaalisissa kontekstissa välttämättömänä.

Ohjausryhmä esittää, että verkosto vahvistaa ja lisää kansallista korkeakoulutus-, tutkimus- ja innovaatioyhteistyötä erityisesti Yhdysvaltojen, Kiinan, Intian, Japanin, Kaakois-Aasian maiden (kuten Korean, Singaporen, Vietnamin), eteläisen/läntisen Afrikan, Brasilian ja muiden Latinalaisen Amerikan maiden sekä Venäjän kanssa.

3.2 Ulkosuomalaiset osaajat ja alumnit mukaan!

TOIMENPIDE: Kokoamme ulkosuomalaisia korkeakoulutettuja ja Suomessa koulutettuja alumneja verkostoihimme.

Suomessa koulutettujen osaajien ja korkeakoulutettujen ulkosuomalaisten verkostoituminen mukaan suomalaisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämiseen on ensiarvoisen tärkeää.

Ohjausryhmä esittää, että ulkosuomalaiset ja Suomessa koulutetut alumnit kootaan yhteiseen verkostoon. Lisäksi ohjausryhmä ehdottaa, että tutkitaan mahdollisuus palkita ansioituneita Suomessa toimivia tutkijoita tai muualla asuvia alumneja ”Suomi Fellow”-statuksella.

Luomme ja ylläpidämme yhteyksiä suomalaisiin maailmalla sekä Suomessa opiskelleihin. Olemme yhteydessä suomalaistoimijoihin mm. opetusministeriön hallinnonalan uutiskirjeen ja sosiaalisen median keinoin.

Verkostoituminen helpottaa palaajien ja alumnien päätöksiä Suomeen muutosta, auttaa yhteyksien luomisessa ja viranomaisyhteistyössä. Suomeen palaamisen tulee olla hallinnollisesti helppoa, opiskelun ja työn näkökulmasta kiinnostavaa ja sosiaalisesti virkistävää. Verkostot tukevat eri hallinnonalojen yhteistyötä puuttamalla paluumuuttoa hidastavaan lainsäädäntöön ja hallintokäytäntöjen epäkohtiin tekemällä esityksiä niiden muuttamiseksi yhteistyössä Suomi-seuran ja muiden toimijoiden kanssa. Ne vahvistavat suomalaiskorkeakoulujen ja tutkimuksen kansainvälisyyttä julkaisuin, hankkein, yhteisin ohjelmin sekä hyödyntämällä syntyneitä kontakteja myös yritys yhteistyössä.

Suomalaisten opiskelijoiden kiinnostus ulkomailla opiskeluun on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana. Opetushallituksen julkaisemista tilastoista selviää, että ulkomaisissa korkeakouluissa on nyt enemmän suomalaisia tutkinnonsuorittajia kuin aikaisemmin. Lukuvuonna 2015–2016 ulkomailla opiskeli Kelan opintotuen turvin lähes 8 000 suomalaista, joista miltei 2 600 oli ensimmäisen vuoden opiskelijoita. Ulkomailla opiskelun suunta on ollut lähialueille sekä jonkin verran Yhdysvaltoihin ja Iso-Britanniaan. Poliittiset muutokset vaikuttanevat maiden houkuttelevuuteen. Tähän saakka merkittävässä tiedemaissa opiskelua ei ole tuettu erityiskeinoin. Tuen tarvetta tulee seurata. Suomalaisen yhteiskunnan uudistumisen ja monimuotoistumisen kannalta on tärkeää, että suomalaisnuoret haluavat palata Suomeen. Näin syntyneet verkostot ovat myös kansallisesti arvokkaita. Ulkomailla hankitun osaamisen ja työkokemuksen tunnistamista tulee vahvistaa yhteistyössä eri toimijoiden kesken.

Verkostoitumisen vakiinnuttua toiminnan sisällöstä vastaavat Opetushallitus, korkeakoulut, yritykset, tutkimuslaitokset yhteistyössä Suomen edustustoverkon kanssa. Yhteistyö Team Finland Knowledge- ja Talent Finland -verkostojen, korkeakoulujen, Opetushallituksen, ulkoasiainministeriön, Suomen Akatemian, alueellisten kehitysyritysten, elinkeinoelämän ml. suomalaisten globaalien yritysten ja erityisesti ulkosuomalaisten yhteisön, kuten Suomi-seuran, kanssa on välttämättömyys.

Liite. Tilannekuva

1.1 Globaali koulutuskysyntä kasvaa

Talouden painopiste on siirtymässä Yhdysvalloista ja Euroopasta kohti Aasiaa. Aasiassa koulutukseen ja osaamiseen panostaminen on kansakuntien kehittämisstrategioiden, mutta yhtä lailla perheiden kulutuskäyttäytymisen kärki-investointeja. Aasia ja muut kasvavat taloudet ovat väkirikkaita maita, joissa nuorisoikäluokkien (15–24-vuotiaat) osuus on keskimäärin liki viidennes väestöstä⁴. Koulutusjärjestelmän kapasiteetti ei välttämättä riitä vastaamaan nuorisoikäluokan tarpeisiin niissä maissa, joissa väestönkehitys on suurinta koska korkeakoulutettujen määrän arvellaan kasvavan vuoteen 2020 mennessä samalla kun talouden painopiste siirtyy kohti itää.

Muulla kuin kotimaassaan opiskelevien opiskelijoiden määrä oli vuonna 2013 noin 4,1 miljoonaa. Määrän ennustetaan kaksinkertaistuvan vuoteen 2025 mennessä. Myös opiskelijoiden kokonaismäärä maailmassa kasvaa; kehittyvien maiden opiskelijoiden määrä nousee 63 miljoonalla vuoteen 2025 mennessä, kasvattaen maailman korkeakouluopiskelijoiden määrän 262 miljoonaan⁵. OECD on arvioinut, että vuoteen 2030 mennessä kehittyvien maiden talouskasvu kattaa kokonaisuudesta kaksi kolmannesta, ja kehittyvät maat muuttuvat kaupankäynnin määränpääksi⁶. Vuonna 2030 Aasiassa elää ennusteen mukaan liki 70 % maailman keskiluokasta, jolla on käytössään liki 60 % maailman ostovoimasta⁷.

Korkeakoulut toimivat joka puolella maailmaa osana globaalia viitekehystä. Niiden tärkeä tehtävä on tuottaa uutta tietoa, kehittää globaalia hyvinvointia sekä kouluttaa osaajia kansainvälisyyteen. Ne myös edistävät kansainväliseen talouteen verkostoitumista yhdessä tutkimuslaitosten, yritysten, kaupunkien ja muiden toimijoiden kanssa. Kiistanalaisiakin korkeakoulujen ranking-listoja seurataan maailmalla tiiviisti. Niiden perusteella valitaan

4 UN Youth, Regional overview: Youth in Asia and the Pacific

5 Unesco Science Report 2015

6 OECD STI Outlook 2016: Global megatrends

7 Teppo Turkki 22.9.2016 ohjausryhmän kokouksessa.

opiskelupaikka, myönnetään rahoitusta ja liikkuvuusapurahoja. Niiden avulla jopa työllistytään⁸. Korkeakoulut ympäri maailman osallistuvat globaaliin kilpailuun osaajista. Maailman korkeakoulut pyrkivät osoittamaan erinomaisuuttaan korkeakoulumessuilla, rekrytointimarkkinoilla, nettisivuillaan, alumnitoiminnallaan, sosiaalisessa mediassa ja muualla houkutelakseen opiskelijoita ja osaavaa henkilökuntaa sieltä mistä osaajia löytyy.

1.2 Osaaminen on globaali voimavara

Talouden, sosiaalisen kehityksen ja arvojen muutokset sekä ihmiskunnan suuret haasteet kuten ilmastonmuutos ja väestön ikääntyminen nostavat tiedon, osaamisen, osallisuuden ja luovuuden aiempaa tärkeämmiksi politiikkatavoitteiksi. Merkittävä osuus kansainvälisten arvoketjujen ja -verkostojen lisäarvosta ja taloudellisesta kasvusta muodostuu aineettomasta pääomasta ja arvонуonnista, osaamisesta. Tutkimus, teknologia, innovaatiot, osaaminen ja luovuus ovat tärkeitä kestävän kasvun tekijöitä. Niillä edistetään niin hyvinvointia kuin kykyä vastata suuriin haasteisiin. Niiden avulla parannetaan tuottavuutta, kilpailukykyä ja työllisyyttä.

Tutkimus- ja kehitystoiminnan globaali volyyymi on kaksinkertaistunut viimeksi kuluneiden 15 vuoden aikana, mutta vain pieni osa siitä on tapahtunut OECD-maissa. Nopeinta voimavarojen, julkaisujen, liikkuvuuden ja kansainvälisen yhteistyön kasvu on ollut nousevissa talouksissa ja kehittyvissä maissa. Nopeaa kehitysloikkaa ottavia maita on Aasiassa, Afrikassa, Latinalaisessa Amerikassa, Persianlahden alueella ja muissa maissa, joissa tyypillistä on keskiluokan kasvu sekä kulttuuri, johon kuuluu koulutuksen koko perheelle tuoma arvostus. On syntymässä moninapainen globaali tutkimusjärjestelmä. Nousevien talouksien panostukset esimerkiksi tutkijakoulutukseen ovat merkittäviä. Vuonna 2013 muiden kuin OECD-maiden osuus uusista tohtoreista oli jo yli 20 prosenttia⁹. Tiede- ja teknologiayhteistyössä perinteiset vahvat tiedemaat, kuten USA, monet Euroopan maat ja Japani ovat edelleen keskeisiä toimijoita.

Globaalit yhteydet tuottavat uutta tietoa, kokemuksia ja korkeampaa elintasoakin, mutta erityisesti ne kehittävät yhteiskuntia sekä koko ihmiskuntaa. Globaalit muutokset vaikuttavat ja ovat muuttaneet korkeakoulutuksen ja tutkimuksen luonnetta avaamalla uusia mahdollisuuksia ja samalla uutta kilpailua. Panostus osaamiseen on nähty vaurautta tuottavana toimena. Kun sekä vauraat että kehittyvät maat ovat valinneet menestysstrategiakseen osaamiseen perustuvan hyvinvoinnin, kansainvälisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen

8 esim. Towards a Future proof system for Higher Education and Research in Finland. Reports by Ministry of Education and Culture, Finland 2015:11

9 OECD STI Outlook, 2016. The Future of Science Systems.

mahdollisuudet paranevat. Samalla kiristyy kilpailu osaamisen ja lahjakkuusvarantojen hyödyntämisestä. Suuret muutokset inhimillisten ja aineellisten voimavarojen liikkeissä koskevat myös tutkimusta. Globaalia kilpailukykyä mahdollistavat mm. uusien tohtorien määrä, 30–34-vuotiaiden korkeakoulutettujen määrä, vähintään toisen asteen koulutuksen suorittaneen nuorison määrä, sekä avoimet ja laadukkaat tutkimusympäristöt.

Euroopan ja Suomen vauraus ja toimintakyky perustuvat osaaviin ihmisiin. Korkealaatuinen osaaminen on tunnustettu jo 2000-luvun alussa Euroopan unionin vahvimaksi kilpailukykyvaltiksi, ja sitä se on yhä. Pienen Suomen menestystarina on pitkälti perustunut laadukkaaseen koulutukseen ja korkeaan osaamiseen. Muuttuvassa yhteiskunnassa ja globaalissa kilpailuympäristössä osaamistason ylläpitäminen ja edelleen kehittäminen ovat nousseet erityiseen arvoon. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja nuoriin panostaminen ovat nousseet huippuosaamisen rinnalle EU-tason keskusteluissa¹⁰. Osaaminen ei 2020-luvulla tunne valtioiden rajoja. Oppimisen ja opetuksen mahdollistava teknologia on muuttanut myös korkeakoulutusta. Kysyntä on luonut uutta tarjontaa. Siksi koulutusjärjestelmiä on kaikkialla nykyaikaistettava. Korkeakoulutuksen kansainvälisillä markkinoilla selviää vain laadukkaalla tarjonnalla.

Avoin toimintatapa on noussut kansainvälisesti merkittäväksi tavaksi edistää tutkimusta ja sen vaikuttavuutta yhteiskunnassa. Se on luonut mahdollisuuden tutkimustulosten laajempaan todentamiseen, läpinäkyvyyteen ja toistettavuuteen. Tutkimuksen kansainvälisyys on myös muuttanut kansallisia tutkimus- ja innovaatiopolitiikan viitekehyksiä kun TKI-verkostot ulottuvat kauas omien alueellisten ja kansallisten rajojen ulkopuolelle. Toimijat ovat verkottuneet avoimissa yhteistyöverkostoissa, jotka yhdistävät paikalliset ja globaalit toimijat. Tämä edellyttää tutkimusrahoittajilta ja korkeakouluilta toimintamuotojen muutosta¹¹.

Uudet tieteellisen tiedon ja laadukkaan koulutuksen maat ovat maailman laajuisesti kiinnostavia yhteistyökumppaneita niin koulutuksessa, tutkimuksessa kuin yritystoiminnassa vanhojen kumppaneiden rinnalla. Erilaiset kulttuurit, taustat ja yhteiskunnat merkitsevät kuitenkin uudenlaisten toimintaperiaatteiden yhteistä hyväksyntää. Yhteistyön viitekehyksistä, yhteisistä eettisistä periaatteisista ja muista yhteisistä toimintanormeista sovitaan yhä laajemmissa pöydissä.

10 COM(2016) 941 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Improving and Modernising Education.

11 esim. OECD STI Outlook, 2016. The Future of Science Systems.

Suomen kansalaisia on maailmalla yli 300 000, ulkosuomalaisia¹² vähintään 1,6 miljoonaa. Hallituksen ulkosuomalaispoliittisen ohjelman luonnoksessa vuosiksi 2017–2021 ulkosuomalaiset nähdään moniulotteisena voimavarana Suomelle: ulkosuomalaiset tekevät Suomea tunnetuksi maailmalla. Suomessa korkeakoulutettuja, muiden maiden kansalaisia on maailmalla puolestaan satojatuhansia. Vuonna 2014 Suomeen palasi 137 Suomen kansalaista, joilla oli tutkijankoulutus (vuonna 2013 luku oli 157)¹³. Korkeakouluilla on omia alumniverkostoja ja yhdistyksiä, joiden välityksellä alumnit voivat ylläpitää yhteyksiään opiskelumaahansa kotikorkeakoulunsa kautta. Kaikilla lienee tavoitteena ylläpitää yhteyksiä opiskelumaahan asiantuntijoihin, joiden osaaminen ja verkostot ovat hyödyllisiä monin tavoin niin alumnille itselleen kuin kotikorkeakoululle, alueiden yrityksille sekä yksittäisille kansalaisille monin tavoin. Alumnitoiminnalla voidaan tarjota informaatio- ja vaikutuskanava myös ulkomailla asuville opiskelijoille, tutkijoille ja asiantuntijoille.

Useissa maissa on kehitetty oleskelulupalainsäädäntöä ja nopean reitin maahan saapumispalveluita erityisasiantuntijoille. Tällä hetkellä Suomen oleskelulupalainsäädäntö ja –käytäntö ulkomaalaisten huippuosaajien osalta ei vastaa kaikilta osin tämän päivän vaatimuksia nopeatahtisessa yritys-elämässä eikä kilpailussa osaajista korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa. Näiden käytäntöjen muutostyö on paraikaa työn alla¹⁴.

1.3 Suomi on merkityksellinen muuttuvassa maailmassa

Kansainvälisessä vertailussa Suomi on ollut aina ja on edelleen luottamusyhteiskunta. Suomi on turvallinen, innostava, osaava ja toimiva yhteiskunta. Maailmantaloudessa ja Suomen asemassa tapahtuneet muutokset ovat entisestään korostaneet Suomen tietoon, osaamiseen ja osallisuuteen perustuvan menestysstrategian tärkeyttä ja sen jatkuvan uudistamisen tarvetta. Osaamisyhteiskuntana Suomi on vahva kansainvälinen toimija, kiinnostava yhteistyökumppani ja vetovoimainen sijoittumiskohde korkean lisäarvon työlle ja tuotannolle. Ennen kaikkea, Suomi on hyvä maa asua ja elää. EU-puheenjohtajuuskaudella Suomi nostaa esille osaamisen merkitystä ja kertoo sen kautta hyvinvointivaltion tarinaa.

Globalisaatio on hyödyttänyt Suomea, jopa niin, että Suomi lasketaan globalisaatiovoittajiin. Suomi rinnastuu globalisaatiohyötyjissä Japaniin, Sveitsiin ja Tanskaan huomioiden ta-

12 Maahanmuuttoviraston määritelmän mukaisesti ulkosuomalainen on Suomen ulkopuolella vakituisesti asuva Suomen kansalainen tai suomalaista syntyperää oleva henkilö

13 Tilastokeskuksen luvuissa näkyvät vain tutkintonsa Suomessa suorittaneet.

14 Sisäasiainministeriö

loudelliset, poliittisen ja sosiaaliset globalisaation näkökulmat. Ostovoimamittaria käytettäessä Suomi onkin maailman eniten globalisaatiosta hyötynyt valtio.¹⁵

Suomi on kansainvälisissä kasvun edellytysten vertailuissa todettu yhdeksi maailman kilpailukykyisimmistä maista. Tämä tarkoittaa kiinnostavia ympäristöjä, jossa tuottavuus ja elinolosuhteet ovat huippua. Suomi on tietointensiivinen maa ja se on pystynyt siirtymään kohti korkean tason erikoistumista. Suomella on myös useita korkean osaamisen keskittyimiä, erityisesti tietoteknologiassa, ympäristötieteissä, terveys- ja hyvinvointisektorilla sekä elintarviketieteissä. Instituutiot ovat vakaat ja toimivat, väestön osaaminen¹⁶ korkeatasoista, tutkimustoiminnan panostukset edelleen korkealla tasolla.

Suomella on maine koulutusmaana. Tämä maine perustuu pitkäjänteiselle koulutusjärjestelmän kehittämistyölle ja laadukkaalle, tutkimusperusteiselle opettajankoulutukselle. Kansainvälisissä vertailuissa erityisesti peruskoulumme on osoittautunut tehokkaaksi ja oppilaslähtöiseksi tavaksi tuottaa hyviä osaamistuloksia. Yhteiskunnan vakaus, toimiva hallinto ja turvallisuustilanne, tukevat kansakunnan osaamista ja sivistystä. Kansainvälisten arviointien mukaan Suomella on erinomaiset edellytykset kehittää ja uudistaa osaamiseen, osallisuuteen ja sivistykseen perustuvaa menestysmalliamme. Tämä on koulutuksen tutkijoiden, OECD:n, EU:n ja talousviisaiden yhteinen näkemys. Maailman talousfoorumi (WEF) asetti vuoden 2016 raportissaan¹⁷ 130 maat paremmuusjärjestykseen sen perusteella, miten hyvin maat kehittävät ja käyttävät hyväkseen lahjakkuusvarantojaan ja millaiset edellytykset niillä on selvittää ”neljännen teollisen vallankumouksen” maailmassa. Suomi sijoittuu arvioinnissa ensimmäiseksi.

Suomella on eri koulutusasteiden opettajankoulutuksessa vahva asema. Tätä osaamista tukee OECD-vertailuissa vahvana näyttäytyvä suomalaisten koululaisten ja aikuisten, sekä tuoreimpana myös korkeakoulusta valmistuneiden osaaminen ja koulutustaso¹⁸. Kansainvälisesti vertaillen suomalaisten oppilaitosten ja korkeakoulujen työelämäyhteydet ovat perinteisesti vahvoja. Laadukkaan tietotekniikka- ja oppimisympäristöosaamisen yhdistämisessä on kansainvälisesti kiinnostavia avauksia edistyksellisten koulutus- ja tutkimusympäristöjensä muodossa. Tämä tarkoittaa Suomelle ennennäkemättömiä mahdollisuuksia vahvistaa globaalia vastuutaan, tarjoamalla opettajankoulutukseen ja oppimiseen uudenlaisia ratkaisuja ympäri maailmaa, mutta erityisesti niillä alueilla ja maissa, joissa taloudellinen vaurastuminen tarkoittaa samalla laadun takuun vaatimusta koulutuksensa kehittämisessä. Korkeakoulujen on siis pystyttävä kilpailemaan muuallakin kuin lähiympäristössään

15 Globalization Report 2016. Who benefits most from globalization? Bertelsmann Stiftung.

16 OECD:n Programme for International Student Assessment (PISA), Survey of Adult Skills (PIAAC)

17 World Economic Forum, Annual Report 2015–2016

18 OECD on rankannut Suomen maailman toiseksi parhaimmaksi tutkinnonsuorittaneita tuottavaksi maaksi Japanin jälkeen Education at a Glance 2016 -raportissa.

ja muista kuin oman välittömän vaikutusalueensa mahdollisista opiskelijoista, tutkijoista, muista osaajista.

Suomella on vahvuuksia, joita voimme hyödyntää yhä vahvemmin. Tieteellisten julkaisujen määrä asukasta kohden on Suomessa moniin maihin verrattuna korkea. Suomen julkaisuista 53 prosenttia tehtiin kansainvälisessä yhteistyössä vuosina 2011–2014, kun vastaava osuus oli 1990-luvun alussa 27 prosenttia. Kansainvälisten yhteisjulkaisujen määrä onkin yli viisinkertaistunut 1991–2014 välisenä aikana¹⁹. Kansainväliset yhteisjulkaisut ovat selkeästi tieteellisesti vaikuttavampia kuin kotimaiset julkaisut sekä Suomessa että kaikissa verrokimaissa.²⁰ Tämä puolestaan mahdollistaa ulkomaisen TKI-panostuksen lisääntymisen. Suomi saa ulkomaista TKI-rahoitusta juuri EU-keskivertoa enemmän.

Julkaisutoiminta ja tieteellinen vaikuttavuus 2011–2014

- Suomessa työskentelevät tutkijat olivat mukana noin 52 900 Web of Science -pohjaisen aineiston julkaisussa. Tämä on 0,8 % maailman julkaisuutuotannosta.
- Kansainvälisten yhteisjulkaisujen osuus oli 53 % (lähes 27 800 julkaisua).
- Suomen tieteen tasoa bibliometrisesti tarkasteleva top 10 -indeksi on hieman maailman keskitason yläpuolella (1,06).²¹

Motivaatio suomalaisen osaamisen hyödyntämiselle globaalisti on tarjota ratkaisuja niin globaaleihin visaisiin haasteisiin, koulutustarpeisiin, kansallisten järjestelmien kehittämiseen, kestävään kehitykseen, ihmisoikeuksien puolustamiseen, tasa-arvoiseen yhteiskuntaan kuin suomalaisen koulutuksen ja tutkimuksen laadun nostamiseen. Suomella on erinomaiset mahdollisuudet tarjota osaamistaan uudessa tilanteessa. Suomessa erityisesti ICT-osaaminen on vahvaa²².

Suomi tarvitsee verkostojen ja yhteistyön sekä maahanmuuton kautta uusia osaajia. Suomeen saapui vuonna 2015 liki 34 000 turvapaikanhakijaa. Tämä uusi tilanne vaati uusia toimia korkeakouluissa. Kehittämislinjaukset turvapaikanhakijoina Suomeen tulevien maahanmuuttajien koulutuspoluista ja integroinnista valmisteltiin työryhmätyönä alkuvuo-

19 Suomen Akatemia, Tieteen Tila 2016, 19.12.2016

20 Suomen Akatemia, Tieteen Tila 2016, 19.12.2016

21 Lähteet: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen; Tilastokeskus, Tutkimus- ja kehittämistoiminta; Opetus- ja kulttuuriministeriö (yliopistotiedonkeruu); Clarivate Analyticsin Web of Science -pohjainen aineisto, bibliometrinen laskenta CSC Oy, 2016.

22 Esimerkiksi EU-komission asettaman European Open Science Cloud EOSC -ryhmän raportissa arvioidaan, että Euroopassa tarvitaan puoli miljoonaa data-asiantuntijaa tukemaan 1,7 miljoonan tutkijan ja 70 miljoonan innovaattorin työtä. Koneet eivät yksin osaa eivätkä ymmärrä monimutkaisia aineistoja.

desta 2016, loppuraportti²³ julkaistiin helmikuussa 2017. Työryhmän yhtenä ehdotuksena oli maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminta, joka käynnistyi pilottihankkeena Metropolia-ammattikorkeakoulussa ja Jyväskylän yliopistossa. Pilotin tarkoituksena on vahvistaa suomalaisten korkeakoulujen roolia turvapaikanhakijoiden, pakolaisten ja muiden maahanmuuttajien kotoutumisen tukemisessa. Korkeakoulujen sopimusneuvotteluissa 2016 sovittiin, että vuoden 2017 alusta Karelia-ammattikorkeakoulu, Metropolia ammattikorkeakoulu ja Oulun ammattikorkeakoulu koordinoivat yhdessä Jyväskylän, Turun ja Helsingin yliopistojen kanssa korkeakoulutettujen maahanmuuttajien osaamisen ja koulutustarpeiden tunnistamista, koulutukseen ohjaamista sekä työllistymisen edellytysten parantamista maahanmuuton vastuukorkeakouluina (SIMHE - Supporting Immigrants in Higher Education in Finland). Suomen lainsäädännössä ei ole esteitä turvapaikanhakijan korkeakouluopinnoille²⁴.

Korkeakouluissa on ollut aktiivista, virallista ja epävirallista toimintaa turvapaikanhakijoiden integroimiseksi suomalaiseen yhteiskuntaan. Maahanmuuton vastuukorkeakoulujen lisäksi kaikissa muissakin korkeakouluissa kohdataan, ohjataan ja neuvotaan turvapaikanhakijoita, maahanmuuttajia ja maahanmuuttajataustaisia henkilöitä.

Korkeakouluilla on lisääntynyt vastuu siitä, että korkeakoulukelpoisten maahanmuuttajataustaisten henkilöiden opiskelu mahdollistuu. Euroopan Komission monitorointiraportissa²⁵ nostettiin esiin huomio siitä, että korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden osuus Suomessa (46 %) on yksi EU:n korkeimmista. Ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden osallistuminen korkeakoulutukseen on kuitenkin huomattavasti vähäisempää. Heistä vain 31 prosenttia suorittaa korkeakoulututkinnon, kun syntyperäisten suomalaisten vastaava osuus on 47 %. Ero ulkomaalaistaustaisten ja kantaväestön välillä on EU18-maiden suurimpia ja kasvanut entisestään edellisestä raportista (2012).

Vaikka tohtorin tutkintojen määrä Suomessa on kasvanut 2000-luvulla, ulkomaisten tohtoreiden määrä on EU-keskiarvoa alempi²⁶. Suomessa tutkijankoulutuksen saaneiden työllisyysaste on edelleen korkea.

Pienen maan, kuten Suomen, luonteva kansainvälisen toiminnan malli on verkostoituminen, voimien yhteen saattaminen, täydentävä ja kompetensseja yhdistävä yhteistyö niin alueellisesti kuin eri organisaatioarajoja rikkovasti. Rajalliset resurssit pakottavat myös luo-

23 Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset II, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:5

24 http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/maahanmuuttajien_koulutuksen_kehittäminen/Turvapaikanhakijoiden_opiskelusta06102016.pdf

25 <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2016-fi-fi.pdf>

26 <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/finland-research-and-innovation-performance-0>

viin ratkaisuihin. Pohjoismainen yhteistyö ja alueen korkea osaamisen taso on tunnistettu niin Euroopassa kuin Euroopan ulkopuolella. Suomalaisilla korkeakouluilla, tutkimuslaitoksilla ja tutkimusrahoittajilla onkin jo runsaasti luonnollista yhteistyötä pohjoismaisten kumppaneidensa kanssa²⁷. Pohjoismaisen yhteistyön, yhteisesiintymisen ja vaikuttamisen kaikkia mahdollisuuksia ei ole hyödynnetty, vaikka kiinnostus erityisesti suurista maista kohdistuu Nordic-maiden kokonaisuuteen. Myös arktinen yhteistyö on luonut luonnollisia verkostoja ja kumppanuuksia Pohjoismaissa ja globaalisti.

Euroopan Unioni on Suomen ja myös muiden Pohjoismaiden kotikenttä. Ilman EU:n tutkimus- ja innovaatio-ohjelmia ja koulutusyhteistyön Erasmus + -ohjelmaa Suomen, Pohjoismaiden ja koko Euroopan yhteinen kansainvälinen ulottuvuus olisi haasteellista, miltei mahdotonta.

Historiallisista syistä johtuen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen sektoreita käsitellään usein erikseen. Niiden juridinen asema on eri mm. eurooppalaisessa kontekstissa. Brysselissä suomalaista EU-lobbaustyötä tehdään koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoimien alueella erikseen ja useiden toimijoiden voimin. Vahvemmallalla yhteistyöllä tai jopa toimien yhdistämisellä turvataan työn johdonmukaisuus. Suomi on pieni toimija, jolla ei ole varaa monenlaisiin viesteihin. Vaikka EU-päätöksenteossa on erilliset mekanismit korkeakoulujen koulutus-, tutkimus- ja innovaatiotoimille, niiden synergia luo uusia ulottuvuuksia koko eurooppalaiselle korkeakoulu- ja tutkimusalueelle. On tärkeää, että EU:n jäsenvaltiot huolehtivat tämän yhteistyön mahdollistamisesta.

Suomalaisten osallistuminen EU:n puiteohjelmiin on aktiivista, mutta erityisesti yliopistojen onnistumisprosentit ovat alhaisempia kuin EU-keskiverto. Yliopistojen osuus Horisontti2020-ohjelmaan osallistumisesta on ohjelman kahden ensimmäisen vuoden jälkeen noin 39 %, tutkimuslaitosten 23 % ja yritysten yhteensä 31 %. Ammattikorkeakoulujen osuus on noin 1 % kokonaisuudesta. Merkittävin rahallinen palauma on tullut Excellence Science osuudesta.²⁸

Kumppanuudet

Suomi toimii aktiivisesti pienten edistyskellisten maiden aloitteessa (Small Advanced Economies Initiative), joka toimii vertaisryhmänä niin tiede- ja innovaatiopolitiikassa kuin muilla politiikan alueilla.²⁹ Vaikuttaminen eri verkostoissa eri tasoilla on pienen maan näkökulmasta elinehto: oikea-aikaisesti, oikeilla toimilla ja oikealla resursoinnilla.

27 Mm. NORDFORSK, Nordplus- ja Nordic masters -ohjelmat.

28 EU-sihteeristö 16.9.2016 tilastokooste, joka pohjautuu päivättyyn Horisontti2020 -hakemustietokantaan.

29 Muut maat ovat Uusi Seelanti, Singapore, Israel, Tanska, Sveitsi ja Irlanti. <http://www.smalladvancedeconomies.org/>

Verkostomaiseen ja vaikuttavaan kansalliseen toimintaan on haettu Suomessa vastauksia jo kauan. Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuteilla on pitkät perinteet ns. maakuvatyöstä. Suomella on ulkomailla neljä tiedeinstituuttia: Ateena, Japani (Tokio), Lähi-itä ja Rooma. Myös Lontoon, Madridin, Pietarin ja Saksan (Berliini) instituuteilla on tieteeseen liittyvää toimintaa. Ne saavat osan rahoituksestaan opetus- ja kulttuuriministeriöltä³⁰. Niiden toimintaan opetus- ja kulttuuriministeriö on tähän saakka vaikuttanut vain osin.

Tekesin asiantuntijaverkosto edustaa yritysten tarpeita osana Team Finland -verkostoa. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla on korkeakoulu- ja tiedeasiantuntija Pekinissä, CIMOn edustaja työskentelee Shanghaissa ja ulkoasiainministeriön koulutuskoordinaattori Sao Paolossa. Vaikka useilla mittareilla mitattuna suomalaiset ovat onnistuneet niin koulutuksessa, tutkimuksessa kuin verkostovaikuttajinakin hyvin, eivät suomalainen korkeakoulutus ja tutkimus näy globaalisti edellytystensä mukaisesti.

Useimmilla suomalaisilla korkeakouluilla on strategisia ja vakiintuneita kumppanuuksia, joiden kanssa korkeakoulut kehittävät pitkäjänteisesti tutkimusta ja koulutusta. Kumppanuudet eivät poista opiskelijälähtöisen liikkuvuuden tai tutkijälähtöisen tutkimusyhteistyön merkitystä. Päinvastoin, parhaimmillaan institutionaaliset suhteet voivat tukea ja vahvistaa niitä. Kotimaiset, pohjoismaiset, eurooppalaiset ja globaalit strategiset kumppanuudet ja verkostot vahvistavat koulutuksen ja tutkimuksen laatua reittinä uusimpaan tietoon, edistävät kansainvälistymistä ja verkottumista sekä osaamisen vientiä ja tuontia. Kumppanuudet tukevat myös ulkopuolisen rahoituksen saamista. Rajat ylittävä korkeakoulu- ja tutkimusyhteistyö on ideoiden, luovuuden ja mahdollisuuksien lähde.

Suomalaisten korkeakoulujen strategisia kumppanuuksia on erityisesti Pohjoismaissa, Euroopassa, Kiinassa, Intiassa, Brasiliassa ja Yhdysvalloissa³¹. Vakiintuneiden kumppanuuksien kirjo on laaja ja se on levinnyt maantieteellisesti kattamaan lähes koko maailman. Eurooppalaiset strategiset kumppanit sijaitsevat valtaosin Saksassa, Ruotsissa ja Alankomaissa. Myös Belgiassa, Espanjassa, Italiassa, Puolassa, Ranskassa, Tanskassa ja Tšekin tasavallassa on korkeakoulujen strategisia kumppaneita. Strategisia kumppanuuksia voivat olla myös korkeakoulujen verkostot, niin eurooppalaiset kuin globaalit. Kahdenväliset kumppanuudet muodostavat pohjan myös monenkeskiseen yhteistyöhön.

Suomessa yhteisiä kansallisia kansainvälisyyden edistämisen tarpeita on identifioitu, koska maailmassa tapahtuvat muutokset (koulutustarpeet, suuriin haasteisiin vastaaminen, ikääntyminen jne.) koskettavat erityisesti pientä pohjoista valtiota, jonka sijainti voimakkaasti kehittyvien talouksien/alueiden keskellä antaa mahdollisuuksia moneen, mutta

30 <http://instituutit.fi/>

31 Opetus- ja kulttuuriministeriön kysely korkeakouluille syksyllä 2016

jonka resurssit ovat rajalliset. Korkeakoulut ovat osoittaneet kiinnostusta³² kansalliseen yhteisesiintymiseen Yhdysvalloissa, Brasiliassa, Aasian maissa, erityisesti Kiinassa, Intiassa, Etelä-Koreassa ja Japanissa sekä eteläisessä Afrikassa. Myös EU-toimintaan ja vaikuttamiseen vaikuttavuutta katsotaan saatavan kansallisella yhteistyöllä, johon osallistuvat korkeakoulut, ministeriöt ja rahoittajaorganisaatiot. Suomen Akatemian ja Opetushallituksen kansainvälinen toiminta tukee yksilöiden, instituutioiden ja verkostojen toimintaa kansainvälisessä kontekstissa. Monenvälisesti suunnattu verkostomainen yhteistyö on usein joustavaa ja houkuttelevaa toimijoille, jotka haluavat olla mukana erityisesti temaattisesti määritellyissä suuriin yhteisiin haasteisiin vastaavissa hankkeissa.

Valintoja tehtäessä useat prioriteettimaita valinneet ovat ottaneet huomioon omat kansalliset tarpeensa, linjauksensa sekä muuttuvat korkeakoulutuksen ja tutkimuksen ympäristöt sekä kumppanimaan tarpeet. Suomessa otetaan huomioon olemassa olevat verkostot, kansalliset tarpeet, korkeakoulu, tiede- ja innovaatiopoliittiset linjaukset sekä korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kiinnostuksen kohteet, mutta myös globaalit megatrendit, jotka vaikuttavat eri maiden kanssa tehtävään kansallisen tason yhteistyöhön. Kansallinen Team Finland strategia³³ nimeää strategiakaudelle Team Finland -verkoston globaaleiksi painopisteiksi Yhdysvallat, Venäjän, Kiinan, Intian, Brasilian sekä Euroopassa Saksan, Turkin ja Ruotsin. Näiden lisäksi Japanissa, Koreassa, Kaakkois-Aasiassa ja Afrikassa on tarvetta yksittäisille tiimeille.

Maaprioriteeteilla tavoitellaan luonnollisesti suomalaisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen laadun, näkyvyyden ja vaikuttavuuden vahvistamista. Ihmiskunnan viheliäisten ongelmien ratkaiseminen ei voi tapahtua minkään maan yksittäisillä toimilla, niihin tarvitaan yhteistyötä. OECD:n STI Outlook 2016 -raportin³⁴ mukaan kahdeksan megatrendiä kattavat niin ikäänntymisen, terveyden, luonnonvarat, ilmastonmuutokseen liittyvät haasteet, globalisaation, hallitusten roolin, talouden ja yhteiskuntien kehityksen. Suomella on perinteisesti yhteistyötä kaikilla em. alueilla eri maiden kanssa. Kansallisen tason priorisointi haastaa toimijat vastaamaan näihin globaaleihin haasteisiin yhteistyössä ja eri keinoin.

Suomalaisilla korkeakouluilla ja muilla toimijoilla on hyvät mahdollisuudet lisätä puiteohjelmaosallistumista, erityisesti merkittävien eurooppalaisten ja globaalien kumppaniensa kanssa. Kolmansien maiden osallistuminen Horisontti2020-hankkeisiin lisää myös eurooppalaisten toimijoiden menestymismahdollisuuksia kovassa kilpailussa.³⁵ Euroopan unionin korkeakoulutuksen ja tutkimus- ja innovaatiotoimien kansainväliset dialogit luovat suomalaisille korkeakouluille, tutkijoille ja yritysille luontevia mahdollisuuksia verkottumi-

32 Opetus- ja kulttuuriministeriön kyselyt korkeakouluille 2014, 2015 ja 2016

33 Team Finland strategiapäivitys 2015, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2014

34 OECD Science, Technology and Innovation Outlook 2016. OECD 2016

35 Data for collaborative projects of Horizon 2020, source DG RTD – International Cooperation. CORDA 28.9.2016

seen ja pitkäjänteiseen yhteistyöhön. Suomessa päävastuu EU-asioiden seurannasta, valmistelusta ja kantojen määrittelystä on toimivaltaisilla ministeriöillä³⁶. OKM:n toimivaltaan kuuluvat mm. korkeakoulutus ja tiede. Hallinnonalan toimijat ovat toivoneet ministeriön vahvempaa roolia korkeakoulutuksen ja tutkimuksen yhteisten viestien kokoamisessa ja oikea-aikaisissa yhteisissä toimissa³⁷.

Ihmiset

Tilastokeskus arvioi Suomessa asuvien ulkomaiden kansalaisten määrä kasvavan vuoteen 2030 mennessä noin puoleen miljoonaan³⁸. Vuonna 2015 määrä oli 229 765. Muun kuin suomen, ruotsin tai saamenkielisen osuus oli vuonna 2015 puolestaan 6 % koko väestöstä.

Tällä hetkellä Suomessa opiskelee tutkintoa 20 000 muualla syntynyttä, heistä suurin osa (76 %) on EU/ETA alueen ulkopuolelta Venäjältä, Kiinasta ja Vietnamista³⁹. Suomeen saapuvista tutkinto-opiskelijoista valtaosa saapuu opiskelemaan yliopistojen maisteriohjelmiin (n. 3 500). Yliopistokoulutuksen ensimmäisen syklin kansainvälinen vieraskielinen koulutustarjonta on vähäistä. Näin kiinnostavuus on pientä ja vain n. 250 ulkomaalaista opiskelijaa aloittaa kandidaatinopinnoissa vuosittain. Ammattikorkeakoulututkintoa suorittamaan saapuu vuosittain n. 2 900 ulkomaalaista opiskelijaa.

Suomalaiset nuoret ovat edelleen innokkaita liikkujia. Ulkomaille opiskelemaan lähtevien suomalaisten määrä on kasvanut niin lyhyissä liikkuvuusjaksoissa kuin tutkinto-opiskelussa. Eurooppa, Yhdysvallat ja Aasian maat ovat suosittuja kohteita. Suosituimpien vaihto-opiskelumaiden kärkeä pitävät Saksa, Espanja ja Britannia. Euroopan ulkopuolisista maista suosituimpia ovat jo pitkään olleet Yhdysvallat ja Kiina sekä Korea, Singapore ja Thaimaa.⁴⁰

Tuorein eurooppalainen vertailu opiskelijavaihdon aktiivisuudesta (Erasmus-opiskelijoiden osuus valmistuneista) on vuodelta 2012–2013. Tässä tilastossa Suomi on Euroopan tasolla Luxemburgin ja Liechtensteinin jälkeen jaetulla 3. sijalla Latvian kanssa (osuus valmistuneista 10 %). Ulkomaisista tutkinto-opiskelijoista tehdyn CIMOn selvityksen mukaan vuonna 2009 korkeakoulututkinnon suorittaneista ulkomaalaisista 44 % oli Suomessa töissä viiden vuoden kuluttua valmistumisestaan. Kolmannes suorittaneista oli kuitenkin muuttanut pois.

36 Valtioneuvostosta annetun lain 9 §:ssä säädetään siitä, miten Euroopan unionissa päätettävien asioiden valmistelu ja yhteensovittaminen on järjestetty valtioneuvoston sisällä. Valtioneuvoston ohjesäännössä määritellään yksityiskohtaisemmin kunkin ministeriön toimiala ja säädetään EU-ministerivaliokunnasta.

37 Opetus- ja kulttuuriministeriön kyselyt korkeakouluille 2014, 2015 ja 2016

38 Tilastokeskus, Väestörakenne

39 Tilastokeskus, Vipunen

40 CIMO tilastot. www.cimo.fi

Suomalaisten nuorten tutkintoon johtava opiskelu Suomen rajojen ulkopuolella on lisääntynyt kymmenessä vuodessa. Kelan opintotuen turvin opiskelevia oli lukuvuonna 2015–16 yhteensä 7 974, joka vastaa 2,7 % kaikista opiskelijoista. Suosituimmat kohteet ovat Ruotsi, Iso-Britannia, Viro, Alankomaat ja Yhdysvallat. Kansaneläkelaitoksen ja Opetushallituksen selvitys lähdön syistä valmistuu vuoden 2017 aikana. CIMOn 2003 valmistuneessa selvityksessä ulkomaille vetivät monenlaiset syyt: ei päästy haluttuun opiskelupaikkaan Suomessa tai paikan saaminen koettiin vaikeaksi, ulkomailla haluttiin opiskella jotain tiettyä erityisalaa, toivottiin kansainvälistä uraa, haluttiin kehittää kielitaitoa, kiinnostus opiskelumaata ja sen kulttuuria kohtaan sekä seikkailunhalu. Työllistyminen opintojen jälkeen nähtiin myös tärkeänä.⁴¹

Yhdysvaltalaiset tutkijat ovat suomalaisten tutkijoiden merkittävän yhteistyöverkosto Euroopan ulkopuolella. Suomen Akatemian tilastojen mukaan Suomesta lähdetään erityisesti tutkijatohtorin rahoituksella eniten Yhdysvaltoihin. Tutkijanuran eri tasoilla yhdysvaltalaisyhteistyö on vaikuttavinta. Suomeen tullaan puolestaan eniten Venäjältä, Kiinasta ja Intiasta Suomen Akatemian Akatemiahankkeisiin, huippuyksiköihin ja tutkijatohtorin tehtäviin.

Suomi on väestöltään pieni maa. Kansainväliseen toimintaan allokoituidet resurssit korkeakouluissa, tutkimuslaitoksissa, tutkimusrahoittajilla, ministeriöissä ja muilla tahoilla ovat rajalliset ja tiiviissä kytköksessä kansalliseen toimintaan. Pienen maan tulee olla aktiivinen ja toimittava niiden kumppaneiden kanssa, joiden kanssa yhteistyö hyödyttää molempia osapuolia. Globaali muutostahti vaatii myös uudenlaisia toimia, jotka mahdollistavat liittoutumat ja verkostoitumisen valittujen kumppanien kanssa. Lukuvuosimaksut EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tuleville perustutkinto-opiskelijoille ovat luoneet uuden tilanteen suomalaisille korkeakouluille.

OECD:n mukaan kansainvälisyys korkeakoulun läpileikkaavana toimintatapana lisää kansallista ja kansainvälistä näkyvyyttä, korostaa korkeakoulun institutionaalisia vahvuuksia strategisten kumppanien tuella, voimistaa akateemista yhteisöä vertaisarviointilla, osaajien liikkuvuudella, mahdollistaa opiskelijoille kasvunpaikkoja sekä vahvistaa tutkimusryhmiä. Kansainvälistymisen edut kansallisella tasolla näkyvät muun muassa korkeakoulujärjestelmien kehittämisenä laajassa globaalissa viitekehityksessä, osaavan, tiedostavan ja globaalin työvoiman tuottamisena, korkeakoulutuksen mahdollistamina osallistumismahdollisuuksina globaaliin tietotalouteen sekä osaamisen viennistä tulevana hyötynä.⁴²

41 CIMO, Irma Garam

42 Approaches to Internationalisation and Their Implications for Strategic Management and Institutional Practice A Guide for Higher Education Institutions, OECD 2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN: 978-952-263-457-3 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)